

REGIONALE VERENIGING

NATUUR & LANDSCHAP

NATUURPUNT OOST-BRABANT VZW

juli, augustus, september 2025
driemaandelijks tijdschrift • 3

NATUUR EN LANDSCHAP

Het
verhaal
van de
Demer

3 Van de redactie

- 3 Elk natuurgebied heeft zijn verhaal dat we moeten koesteren

7 Leden werven

- 7 Leden werven leden

8 Demer

- 8 De metamorfose van de Hagelandse Demervallei doorheen de voorbije 50 jaar

15 Erfgoedproject

- 15 Valleien vertellen

20 Podcast

- 20 Op stap met een podcast in zes Hagelandse natuurgebieden

22 Hagelandse Heuvelstreek

- 22 Bijzondere waarnemingen in Aarschot
23 Trage Wegenwandeling 2025
23 Bierproevertjeswandeling Lazarijberg en Dassenaarde
24 Save the date: Jubileumweekeinde Natuurpunt Diest
24 Nacht van de vleermuis
24 Wolhandkrabvallen: resultaten
25 Zeisen in Papenbroek
25 Molencafé in Betekom
26 Een zonovergoten voorjaarswandeling in Geetsvondel
27 Gele lis in de vallei van de Vijverbeek
27 Negentiende Landschapscontactdag

28 Velpe-Mene

- 28 Watermonsters: tussen hemel en hel
30 Graan voor gorzen
30 Nacht van de vleermuis Lovenjoel
31 Breekhals, Opvelp en Honsem
31 Met Georges de Gors door de valletjes van Tienen
31 Concerten in De Gors
31 Quiz in De Gors

32 Midden-Brabant

- 32 Overlo, op de grens van Leuven en Bierbeek. Een brokje geschiedenis.
34 Week van de Herentse biodiversiteit 2025

35 Zuidoost-Brabant

- 35 Nacht van de vleermuis, Tienbunderbos
35 De vogel en de componist

■ Cover: heraangesloten meander Demer in Rotselaar. Foto Luc Vervoort

Regionale Vereniging Natuur en Landschap, Natuurpunt Oost-Brabant

Natuur en Landschap is het ledenblad van de Regionale Vereniging Natuur en Landschap, Natuurpunt Oost-Brabant en verschijnt vier maal per jaar.

Regionale Vereniging Natuur en Landschap, Natuurpunt Oost-Brabant is de onafhankelijke regionale vereniging die opkomt voor natuur en landschap in Oost- en Midden-Brabant. Ze zet zich in voor de duurzame instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit, en voor de ruimtelijke en milieuvoorwaarden die daarvoor nodig zijn. Ze focust niet alleen op natuurbehoud, maar kijkt naar de totaliteit van het landschap, de landschappelijke en ecologische samenhang en de erfgoedwaarde.

In elke gemeente van haar werkingsgebied zijn er vrijwilligers actief, die paraat staan om de ontwikkelingen rond natuur en landschap van nabij op te volgen.

Regionale Vereniging Natuur en Landschap, Natuurpunt Oost-Brabant, is geassocieerd met Natuurpunt.

Verenigingssecretariaat en redactie-adres:

Leuvensestraat 6, 3010 Kessel-Lo:

Telefoon: 016 25 25 19 (tijdens de openingsuren)

E-mail: npob@natuurpunt.be,

Website: www.natuurpuntoostbrabant.be

Openingsuren: dinsdag, woensdag en donderdag van 10u00 tot 16u00.

Dan kan je langskomen in ons documentatiecentrum.

Voor alle betalingen die niets met lidmaatschappen of giften voor reservaten hebben te maken, gebruik je rekeningnummer: IBAN BE82 0010 7622 1868 - BIC GEBABEBB.

Redactieverantwoordelijken: Margriet Vos en Hugo Abts

CONTACT: Raad van Bestuur

Voorzitter

Hugo Abts,

hugo.abts@gmail.com, 0476 77 70 37

Secretaris

Jan Van den Bergh,

jan.van.den.bergh13210@telenet.be, 016 57 05 73

Penningmeester

Saskia van den Berg, berglinden@qsources.be, 0478 96 01 71

Leden

Ann Crabbé: crabbe.ann@gmail.com, 0476 49 55 93

Arne Donders: dondersarne@gmail.com, 0497 19 74 75

Bernard Lemaître: bernard.lemaître@skynet.be, 016 60 61 62

Contactpersonen van de afdelingen

Aarschot: Linda Scheerens, linda.ronny@skynet.be, 016 56 35 99

Begijnendijk: Johan Verschuren, 0477 69 46 55 en Sybren Van der Borgh, 0499 30 52 39, npbegijnendijk@gmail.com

Bekkevoort: Frederic Gabrys, fredericgabrys@hotmail.com

Bertem: Dominik Debuyser, dominik_debuyser@yahoo.com, 0479 49 40 11

Boortmeerbeek: Frans Dhaenens, frans.dhaenens@telenet.be, 015 61 79 61

Diest: Saskia van den Berg, berglinden@qsources.be, 0478 96 01 71

Druivenstreek: Sam Bennekens, bennekenssam@gmail.com, 0494 80 63 70

Gete-Velpe (Geetbets, Kortenen): Arne Donders, dondersarne@gmail.com, 0497 19 74 75

Haacht: Bes Vandenbroele, vandenbroelebes@gmail.com

Herent: Patrick Luyten, patrick.luyten@pandora.be, 0495 59 85 33

Holsbeek: Lars Smout, larssmout@gmail.com, 0494 63 26 43

Kampenhout: natuurpuntkampenhout@natuurpunt.be

Kortenberg: Paul Van Leest, paul.vanleest@proximus.be, 02 757 09 79

Landen: Marten Geertsma, marten_geertsma@hotmail.com, 0498 78 24 41

www.natuurpuntoostbrabant.be

Lid worden doe je via Natuurpunt.

Het lidmaatschap kost € 38 waarvoor je naast ons ledenblad Natuur en Landschap ook Natuur.Blad van Natuurpunt Vlaanderen ontvangt:

www.natuurpunt.be/word-lid-bij-natuurpunt

Alle briefwisseling inzake leden en adreswijzigingen richt je aan Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, tel. 015 29 72 20, info@natuurpunt.be.

Giften voor het reservatenfonds van de Regionale Vereniging Natuur en Landschap: rekeningnummer IBAN BE56 2930 2120 7588 met vermelding 'projectnummer 3999 NPOB'. Voor giften vanaf € 40 (los van lidgeld) krijg je een fiscaal attest.

Bescherm de natuur ook als je er niet meer bent

De natuur beschermen ook als je er niet meer bent: dat kan.

Je kan aan een zeer voordelig tarief een schenking bij leven doen. Dat kan bv. een naakte eigendom zijn van een natuurgebied waar je zelf het vruchtgebruik levenslang van houdt. Je kan ook een legaat opnemen in je testament aan de Regionale Vereniging Natuur en Landschap of aan Natuurpunt Beheer met vermelding van het natuurgebied waarvoor het bestemd is. Zo kan je natuur toekomst geven zonder dat er torenhoge successierechten worden afgehouden zodat het legaat volledig kan dienen voor zijn natuurbestemming.

Overweeg je deze stap dan kun je ons altijd raadplegen. **Steeds duidelijk vermelden:** legaat bestemd voor de Regionale Vereniging Natuur en Landschap (Natuurpunt Oost Brabant) vzw of Natuurpunt Beheer vzw met vermelding van het natuurgebied waarvoor het bestemd is.

De verdere uitbouw van vele natuurgebieden en de werking rond het natuurbehoud in Oost-Brabant hangt ervan af.

Je kan ons steeds contacteren: npob@natuurpunt.be

Dominik Debuyser: dominik_debuyser@yahoo.com, 0479 49 40 11

Frans Dhaenens: frans.dhaenens@telenet.be, 015 61 79 61

Geert Moris: geertmoris@gmail.com, 0494 87 95 28

Leen Kuijken: leenkuijken@gmail.com, 0483 20 09 71

Luc Vervoort: luc.vervoort@natuurpunt.be, 016 23 08 00

Marc Lens: marc.lens2@gmail.com, 0475 41 43 07

Marc Op de Weerd: m.opdeweerd@gmail.com, 011 58 12 01

Margriet Vos: margriet.vos@gmail.com, 016 46 04 78

Paul Van Leest: paul.vanleest@proximus.be, 02 757 09 79

Ronald Jacobs: wicca@skynet.be, 0473 68 29 57

Sam Bennekens: bennekenssam@gmail.com, 0494 80 63 70

Vera Reusens: verareusens@yahoo.com, 0476 20 82 55

Yves Vanden Bosch: yves.vanden.bosch@skynet.be, 0478 50 90 06

Leuven: Leen Kuijken, leenkuijken@gmail.com, 0483 20 09 71
Willem Laermans, willem.laermans@gmail.com, 0492 15 24 65

Linter: Wim Fourie, wim.fourie@yahoo.com, 474 92 44 76

Lubbeek: Kristof De Cupere, natuurpuntlubbeek@outlook.com

Rotselaar: Sigris Zaman, np.rotselaar@gmail.com

Scherpenheuvel-Zichem: Wendy Gebruers, wgebruers@gmail.com, 0498 12 39 98

Tielt-Winge: Vera Reusens, verareusens@yahoo.com, 0476 20 82 55

Tremelo: Kris Six, krissix@skynet.be, 0479 30 95 67

Velpe-Mene (Bierbeek, Boutersem, Glabbeek, Hoegaarden, Tienen): Hugo Abts, hugo.abts@gmail.com, 0476 77 70 37

Zaventem: Danny Blockmans, 02 757 90 16

Zoutleeuw: Nicole Smeyers, nsmeyers1@gmail.com, 011 31 13 23, 0497 43 40 87

Hyla Vlaams-Brabant, amfibieën- en reptielenwerkgroep: Bert Vandebosch, bertvandebosch@hotmail.com, 0495 41 60 20

Vogelwerkgroep Oost-Brabant: Marcel Jonckers, marcel.jonckers2@telenet.be, 016 81 87 87

Bezoekerscentrum Groene Vallei:

Lelieboomgaardenstraat 60, Kortenberg
bc.groenevallei@natuurpunt.be, 0479 77 06 76

Papier: Natuur en Landschap wordt gedrukt op milieuvriendelijk papier, voorzien van EU Ecolabel certificaat • Inkten: vegetale offsetinten die voldoen aan EN 71 (speelgoedrichtlijn) • Verzending: Natuur en Landschap wordt verzonden onder papieren wikkel

Vormgeving: L U C A Luc Nagels - luc@vissenaken.be

Elk natuurgebied heeft zijn verhaal dat we moeten koesteren

Vandaag 21 juli, de nationale feestdag, voor vele werkers het begin van een welverdiende vakantie. Tijd om het hoofd leeg te maken, te genieten met de mensen om je heen van prachtige landschappen, cultuurhistorie of andere uitdagingen.

Deze vakantieperiode is ook de periode waarin week na week, zelfs bij de grote hitte, op verschillende plaatsen in ons werkingsgebied werkdagen natuurbeheer met vele vrijwilligers doorgaan. Het is een gelegenheid om met een fris hoofd en los van de dagdagelijkse agenda na te denken en dingen in perspectief te zien.

Zorgelijke vaststellingen

Ondanks de vakantierust kunnen we op zijn minst drie zorgelijke vaststellingen niet negeren. Er is de onrustbarende internationale situatie met hoogoplopende spanningen, dreigingen en voor het eerst in mijn toch al lange leven de constatacie dat het internationaal recht er niet langer toe doet. Een tweede vaststelling is dat weer eens de hitte, de droogte en andere catastrofes ons in West-Europa elke dag opnieuw met de neus op de klimaatfeiten drukken. De zo begeerde vakantie in het zuiden wordt intussen minder aantrekkelijk vanwege de hitte, de dreigende bosbranden en de zomerse onweders met plots hoogwater. Ook bij de zomerwerkdagen hier waren er in juni en juli hittegolven die maakten dat het onmogelijk was om een ganse dag in open gebied buiten te werken. Noodgedwongen moesten we bij die werkdagen overschakelen op een vroegochtend- en voormiddagregime.

Deze twee macro ontwikkelingen geven aanleiding tot een totaal andere beleidsrespons. Bij de eerste nam de regering een engagement voor het bijeenbrengen van een gigantisch militair budget, zelfs als dit pijn doet. Bij het tweede gaat het nieuw Vlaams klimaatplan uit van de principes: haalbaar en betaalbaar. Dat is eigenlijk een excuus voor het voortzetten van een beleid met "een beetje van dit en een beetje van dat" zonder de problemen echt aan te pakken.

Nochtans wordt elke dag duidelijker welke enorme impact de klimaatverandering heeft op de gehele samenleving, op de volksgezondheid en op het ecosysteem aarde.

Natuur.reservaten kwamen en komen er niet vanzelf

Voorbij de voorjaar vierden we succesvol 50 jaar Snoekengracht. Het eerste tijdschriftnummer van dit jaar belichtte de totstandkoming en de uitbouw van dit prachtige natuurgebied. Voor velen lijkt een natuurgebied als de Snoekengracht intussen een evidentie, maar dat is het niet. Op elk ogenblik gedurende die 50 jaar hebben vrijwilligers van onze vereniging zich hard en dikwijls tegen beter weten ingezet voor de stap voor stap uitbouw van het gebied. Elke dag weer opgekomen tegen een nieuwe externe bedreiging zoals indertijd de reeds aanbestede rechttrekking van de Velpe, die we gelukkig hebben kunnen afhouden. En dan de inzet voor het beheer, dag na dag, jaar na jaar en dit al ononderbroken 50 jaar lang. Geen evidentie.

Vandaag brengt Luc Vervoort eenzelfde verhaal over de Demer en de Demervallei: een aaneenrijging van opeenvolgende bedreigingen zoals de fameuze plannen voor een groot weekendverblijvenresort van Diest tot Aarschot in de jaren 70 (Plan Van Havre), en aanklagen van de desastreuze beslissingen rond indijking, rechttrekking van de rivier en ontwatering van de vallei tot de opvolging van het huidige herstelplan met hermeandering van de Demer, herinrichting van natuurgebieden, vernatting en water replenishment. Geen evidentie maar het resultaat van dagdagelijks engagement en inzet van onze vereniging en haar vrijwilligers.

Het verhaal van de Snoekengracht en de Demervallei is exemplarisch voor de verschillende natuurgebieden (4500 ha) in Oost-Brabant, waar we door een goed beheer hotspots van biodiversiteit maken, bakens voor herkenning en identiteit

■ Vrijwilligers anno 2025. Uitpuffen na een warme beheerwerkdag. Foto NP Velpe-Mene

■ Demerbroeken, machtig reservaat in de Demervallei dankzij de inzet van Natuurpunt-vrijwilligers. Foto Eric Malfait

■ Natuurgebieden zijn herkenbaar aan hun bloemen- en kleurenrijkdom in tegenstelling tot de rest van het landschap. Foto Jules Robijns

van een streek, voor natuurbeleving, voor behoud van nat veen en dus koolstofopslag enz. Wat er nu is, kan je bijna één op één linken aan de inspanningen van geëngageerde mensen die zich onversneden en gemeenschapsgedreven wilden inzetten voor de natuur en natuurontwikkeling in de regio en die samen Natuurpunt vormen. Dat zijn nu de gebieden waar duizenden orchideeën bloeien, de plaatsen waar de grauwe klauwier of de roerdomp terug het landschap innemen (Demer- en Getevallei) na jaren van afwezigheid. Dat zijn de plaatsen waar nog wat te beleven valt aan natuur dankzij een grote verscheidenheid aan planten en dieren, en die in schril contrast staan met de rest van het agrarisch cultuurlandschap waar de grauwe gors inmiddels een levend fossiel geworden is, de hamster verdwenen is, waar een tot 15 jaar geleden algemene vlinder als de kleine vos niet meer te spotten valt en zelfs de ringmus weg is.

Natuuramnesie

Ik herinner me nog de jaren zestig: elke dag per fiets 12 km van Opvelp naar Leuven en onderweg niet minder dan 16 (!) zangposten van de grauwe gors. Overal geelgors, kneu tot op de wasdraad aan de achterdeur. De ringmus met zijn grote aantallen werd bijna aanzien als een ongewenste bewoner van nestkasten voor mezen. In de open velden minstens een vijftal zingende veldleeuweriken hangend als aan een koordje in de lucht, graspieper in elke vochtige weide en zingend en parachuterend van en naar een weidepaal, witte en gele kwikken. In een klein suikerbietenakkertje van nog geen halve ha dat door omstandigheden overgroeid was met akkeronkruiden (zoals kamille, melde) telden we bij het dunnen in 1963 niet minder dan drie nesten veldleeuwerik evenals nesten van gele kwik en graspieper. Onvoorstelbaar nu. In de

■ Roerdomp kon terugkeren in natuurgebieden in de Demer- en Getevallei dank zij het herstel en het beheer ervan. Foto Marc Van Meeuwen

zomer 1970 herinner ik me bij het pikdorsen van het graan hamsters gezien te hebben. Onvoorstelbaar nu. Terwijl je nu in het landschap alleen nog de percelen beheerd door Natuurpunt kunt herkennen aan hun kleurenpracht met scherpe boterbloem, pinksterbloem en koekoeksbloem, was dit uitzicht toen algemeen en aspectbepalend voor onze valleigraslanden.

Maar hoe snel wordt een natuurbeeld uit het collectief geheugen gewist! Op zeer korte tijd veranderden de referentiebeelden en nu kan men zich niet meer voorstellen hoeveel natuur we overal in het landschap en het agrarisch gebied tot in de jaren 70 hadden. Natuuramnesie heet dat. We stellen vast dat bij een zeer grote ingreep als een ruilverkaveling met afschaffing van onverharde wegen, totaal nieuwe (semi-)verharde wegen, en met grote monotone en uitgekade landbouwpercelen het nieuwe landschap al na een jaar als het 'gewone landschap' ervaren wordt en men zich nog moeilijk een beeld kan vormen over hoe het daarvoor was. Nochtans kan je uit die schuivende referentiebeelden (shifting baselines) veel begrijpen en leren.

■ **Hondskruid (orchidee)** vind je met duizenden in kalkrijk natuur.reservaat Rosdel. Foto Hugo Abts

■ **Dwergblauwtje** voor het eerst in Vlaanderen met een populatie in het natuurgebied Rosdel, Hoegaarden. Foto Pieter-Jan Alles.

Niet alleen natuuramnesie maar ook Natuurpuntamnesie

Er is niet alleen natuuramnesie, nog pijnlijker is dat ook de verhalen en de kennis omtrent de genese van de verschillende Natuurgebieden verloren gaan. Neem nu Rosdel in Hoegaarden. Iedereen spreekt over Rosdel als een natuurmonument alsof het er altijd geweest en vanzelf gekomen is, terwijl het amper 20 jaar geleden is dat we daarvoor een hevige strijd hebben moeten voeren in de ruilverkaveling Hoegaarden. In de plannen was helemaal geen natuurgebied voorzien en waren de huidige orchideeënpercelen tot 2001 akkers op steile droogtegevoelige hellingen vol brokken Gobertangesteent. Waarbij de protagonisten die daar natuurgebied wilden realiseren voorwerp waren van hoon en tegenkanting en we finaal als lokale Natuurpunt-gemeenschap ook de aankoop in belangrijke mate hebben moeten financieren. Nu is Rosdel de 'Hoegaardse trots', de plaats met duizenden exemplaren bloeiend hondskruid (een orchideeënsoort), de enige populatie in Vlaanderen van het dwergblauwtje (een vlinder) en omwille van een reeks zeldzame bijensoorten waaronder de knautiabijs erkend als Vlaams bijenreservaat. En last but not least een fraai landschap. Als je dan nu leest: "Rosdel is een wandelgebied dat werd gerealiseerd binnen de ruilverkaveling Hoegaarden" lijkt het wel alsof dit 'cadeau' gedaan werd en niets te maken had of heeft met Natuurpunt en de inspanningen van haar vrijwilligers om er een natuurgebied van te maken en te houden.

Hetzelfde geldt voor de Paddepoel (Glabbeek). In de oorspronkelijke plannen van de ruilverkaveling Vissenaken was op die plaats geen ruimte voor natuur en de snippernatuur die we er hadden liggen, zou verplaatst worden. Finaal kon ook daar door jarenlange inzet en veel argumenteren een natuurgebied van circa 100 ha met een heus vernattingsproject gerealiseerd worden. Nu broeden in de Paddepoel wulpen en de bruine kiekendief.

■ Toekomstige Natuur.ambassadeurs. Foto Bern Van Deun

Rond elk beheerd natuurgebied kan je eenzelfde verhaal vertellen van inzet van mensen, van volharding, inspanningen voor de verwerving (30 à 40 % eigen financiering door afdeling), van dagdagelijkse inzet bij beheer om deze gebieden te maken tot wat ze zijn. Geen enkel van deze gebieden was en is een evidentie. Maar zoals natuurnesie toeslaat, slaat ook hier gemakkelijk de amnesie toe. Deze natuurgebieden met hun brede functies van biodiversiteit, natuurbeleving, sponswerking, opslag koolstof enz. worden gewoon gekaapt. Ze worden bijvoorbeeld opgenomen in wandelcircuit waarbij zelfs de naam van natuurgebied vervangen wordt door wandelgebied (natuurgebied en Natuurpunt zijn in bepaalde middelen te midden van woorden). Of ze worden gezien als gemakkelijksoplossing voor geconcentreerde afwenteling van (vervuild) hoogwater om andere delen in de vallei dieper en permanent te kunnen ontwateren.

Natuur.ambassadeurs vertellen het verhaal

Om het verhaal van deze natuurgebieden met hun oorsprong, met de totstandkoming, met het beheer en het belang van meer natuur te kunnen vertellen, startte de vereniging dit jaar met de vorming van natuur.ambassadeurs. Zowel in Bierbeek als Rillaar heeft de cursus natuur.ambassadeur gelopen en zullen meer dan 20 mensen nog deze zomer hun badge krijgen en het charter onderschrijven. De cursussen van Bierbeek en Rillaar waren een eerste aanzet. In de komende periode bekijken we met de afdelingen hoe we dit initiatief ook op andere plaatsen kunnen uitrollen.

Natuurpunt is een vereniging van vrijwilligers met een hart voor natuur die samen de handen uit de mouwen willen steken en alle kansen grijpen om op een redelijke en duurzame manier natuur in hun omgeving te realiseren. Hun inzet heeft wel degelijk het verschil gemaakt. Vaak konden ze een bedreiging omzetten in effectieve natuurrealisaties en daar als groep zelf verantwoordelijkheid voor nemen. De praktijk weerlegt de dooddoener 'niet haalbaar'. Iets is onhaalbaar totdat iemand of een groep er toch in slaagt

het te realiseren. Dat is het verhaal van de vele natuurgebieden: veel leek (en lijkt) onmogelijk totdat een geëngageerde groep mensen gedreven door gemeenschapszin er in lukte (en nog steeds lukt) om het waar te maken. Dat is het DNA van Natuurpunt: aan deze geëngageerde mensen kansen, een kader én ondersteuning geven om zelf een bijdrage te leveren voor meer en betere natuur in hun omgeving. Dat is ook wat wij op regionale schaal als Regionale Vereniging Natuur en Landschap/Natuurpunt Oost Brabant doen: onze afdelingen motiveren om mee te werken aan concrete natuurprojecten die meteen de bevolking mogelijkheden voor natuurbeleving bieden. Onze opdracht is **'empower to empower'**: stimuleren tot handelen, vertrouwen geven zodat zij ook anderen kunnen 'empoweren', niet alleen de eigen vrijwilligers maar iedereen die een steentje wil bijdragen aan het realiseren van natuur.

Draagvlak is essentieel

Om natuur te kunnen realiseren is een groot draagvlak nodig. Anders wordt alles met de slogan 'haalbaar en betaalbaar' van de kaart geveegd nog voor een idee tot ontwikkeling komt. Zonder de ondersteuning van vele duizenden leden (gezinnen) zouden we bij de eerste tegenkanting aan de kant gezet worden. Dat we staan waar we nu staan, is mede dank zij dit ledenaantal. Daarom is het zo cruciaal dat we met zijn allen inzetten op ledenwerving en het behoud en versterking van de ledenbasis. De verdere uitbouw van al die natuurgebieden hangt ervan af. Het is trouwens ook een erkenning voor al die vrijwilligers die met veel energie werken in afdelingen en reservatenteams.

Toch zijn we verrast telkens te moeten vaststellen dat vele natuurminnende mensen zich er niet van bewust zijn dat Natuurpunt een ledenvereniging is, én dat de uitbouw van de natuurgebieden maar kan gebeuren door de steun en het draagvlak van deze leden. Meer dan ooit is het nodig om dit draagvlak te vergroten. We zijn ervan overtuigd dat de beste ambassadeurs voor ledenwerving de bestaande leden zijn. Jullie weten hoezeer we ons inzetten voor de uitbouw van deze gebieden. Jullie kunnen vrienden, familieleden, kennissen, burens uitnodigen om samen één van de vele natuurgebieden te bezoeken. En hen uitnodigen het werk van Natuurpunt te ondersteunen door lid te worden. Jullie kunnen ook een lidmaatschap cadeau doen. En wie nu lid wordt, is lid tot eind 2026. Samen trekken we het aantal leden van 12396 leden/gezinnen op tot 13 000 in 2026. De natuur in onze streek en alle vrijwilligers die zich met hart en ziel hiervoor inzetten verdienen dat.

Hugo Abts

voorzitter

Regionale Vereniging Natuur en Landschap,
Natuurpunt Oost-Brabant

Leden werven leden

Zo draag je bij aan de aankoop en uitbouw van de reservaten in je gemeente of regio

Geef de natuur vleugels. Werf nieuwe leden.

Jij als lid weet zoals niemand anders dat de natuur je nodig heeft. En andersom.

Dat dankzij de 4500 ha door Natuurpunt beheerde natuurgebieden, waaronder er ongetwijfeld ook in jouw buurt, Oost-Brabant meer kleur heeft en er meer ruimte is voor natuurbeleving.

Jij weet zoals niemand anders dat het heerlijk wandelen is in deze natuurgebieden en dat vele dieren en planten er een veilige thuis vinden. Met de steun van onze leden komen we op voor de natuur in Oost-Brabant en geven we nieuwe kansen aan de geëngageerde vrijwilligers om meer en betere natuur te realiseren.

Als lid van Natuurpunt weten we dat jij een hart hebt voor natuur. Overtuig familieleden, vrienden, kennissen en burens om effectief lid te worden van Natuurpunt.

Voor elk nieuw lid dat nu geworven wordt in deze actie gaat er niet minder dan € 35 direct naar de afdeling voor de aankoop en uitbouw van de natuurgebieden in je gemeente.

Een nieuw lid is voor € 38 vanaf nu lid tot eind 2026!

**Met jouw steun kunnen we meer natuur beschermen.
Jij maakt écht het verschil!**

www.natuurpunt.be/wordlid

Je kan ook een lidmaatschap cadeau geven en zo bijdragen aan de aankoop en uitbouw van de reservaten in je gemeente of regio

Ken je een natuurliefhebber zoals jij? Geef een lidmaatschap van Natuurpunt cadeau. Voor € 38 geef je een origineel geschenk en steun je de natuur en het werk van alle vrijwilligers in je afdeling bij de uitbouw van natuurgebieden. Het cadeaulidmaatschap is vanaf nu geldig tot eind 2026.

Vraag vandaag nog je cadeaulidmaatschap aan:
www.natuurpunt.be/cadeaulidmaatschap

De metamorfose van de Hagelandse doorheen de voorbije

Inzet van de Regionale Vereniging Natuur en Landschap voor een robuuste vallei en integraal waterbeheer

Luc Vervoort

Het Sigmaproject van de Vlaamse Overheid heeft de bedoeling om overstromingen in bewoonde gebieden te vermijden door bij gevaarlijke rivierdebieten opnieuw ruimte te geven aan water in de valleigebieden langs de Schelde en haar bijrivieren. Voor de Demervallei tussen Diest en Werchter ging de bal aan het rollen bij de desastreuze overstromingen van 1998 waarbij onze Regionale Vereniging Natuur en Landschap – Natuurpunt Oost-Brabant naar buiten bracht dat de broeken (valleigebied) droog bleven, terwijl de mensen thuis met natte voeten zaten. Dit was duidelijk het gevolg van decennialang beleid van steeds sneller water afvoeren via rechte, uitgediepte en ingedijkte waterlopen en het ontnemen van plaats aan het water. Overstromingsgebieden met veel natuur werden voortdurend opgeofferd aan harde bestemmingen en kort gewin. Het moest anders.

Een verkeerd waterbeheer voor de Demer

Een harde les voor de Demervallei was er nochtans eerder al geweest in Werchter toen in 1965 en 1966 de rivieren buiten hun oevers traden en grote delen van het dorp onder water zetten. Toenmalig Burgemeester Van Leemputten verweet (terecht) de oorzaak van het probleem aan de 'droogleggingen' stroomopwaarts in het Schulensbroek. Daar werd de waterbergingsfunctie van het overstromingsgebied op dat moment 'succesvol' teruggedrongen door de plaatselijke 'Watering' waardoor een massa water versneld stroomafwaarts werd gestuurd.

Een beleid dat toen overal gangbaar was, ook langs de bijrivieren Gete, Herk en Velpe. Om benedenstrooms de problemen af te wenden werd de rivier drastisch uitgediept en hoog ingedijkt. Eerst werd de Dijle tussen Mechelen en Werchter bedijkt. Vanaf 1976 kreeg de Demer tussen Werchter en Aarschot hoge dijken, het zand uit de bedding werd diep uitgeschept om er de dijken mee op te werpen, de bouwvallige stuw in Werchter werd volledig verwijderd; de ontwateringsgrachten werden aan hun monding in de Demer voorzien van duikers met terugslagkleppen. Er werden nog bijkomend twee grote meanders afgesneden: in Werchter (Blaasbroek) en in Nieuwland (grens Gelrode-

Betekom). Even voor Aarschot was in 1972 al een grote bocht afgesneden en werd de Demer gelijktijdig ingedijkt. De monding van de Motte in de Demer is op die manier verlegd en de eeuwenoude open verbinding met de Grote Laak raakte verbroken.

Maar water zo hoog binnen de dijken laten stijgen, leidt tot gevaarlijke toestanden zoals de opstuwing van zijbeken of het indringen van

■ Overstroming Demer in 1998: de verloren strijd tegen het machtige water. Door een verkeerd waterbeheer liepen de woonkernen onder en bleven de meeste eeuwenoude overstromingsgebieden droog. Aarschot ontsnapte ternauwernood aan een catastrofe omdat de dijkwerken nog niet helemaal voltooid waren en het water een uitweg kon vinden in de Langdorpse beemden.

Demervallei

50 jaar

rivierwater tot hoog in de rioleringsstelsels. Bovendien gaf deze aanpak bij lage afvoeren verregaande verdroging wat onaanvaardbare ecologische schade toebracht aan natuur en zelfs landbouw. Grondwaterpeilen stortten in. Dit was een onwettelijke toestand ook gezien de bestemming van de Demervallei als 'natuurgebied' en 'agrarisch gebied met ecologisch belang'. Kortom, de nadelen van de decennialange gehanteerde aanpak werden steeds duidelijker en in 1998 was letterlijk en figuurlijk de maat vol.

Voorvechter van een meer ecologisch waterbeheer

Onze vereniging was al in de jaren 1970 uiterst kritisch rond het gevoerde waterbeheer en mobiliseerde in 1981 rond het thema door een 'Nationale Natuurbeschermingsdag' te organiseren aan het kasteel van Horst te Sint-Pieters-Rode. In 1983 volgde een 'natuurachttiendaagse' op verschillende locaties in het werkingsgebied. Een brochure met een regionaal overzicht van alle zogenaamde 'beeksaneringsprojecten' én het

■ **Beken... problemen!**
brochure uit 1983 van de
Regionale Vereniging Natuur en
Landschap samen met Belgische
Natuur- en Vogelreservaten om
de rechtekkingen van beken
aan te klagen.

gemotiveerd weerleggen van het nut ervan, gebeurde in een publicatie '**Beken... problemen!**'. Sindsdien is de werking rond water en waterbeheer mee de rode draad in de werking van de vereniging en een vast item in het jaarlijks prioriteitenprogramma. Zo herinneren de meesten zich nog uit 2018 de campagne 'Robuuste valleien voor klimaatbuffering en biodiversiteit'.

Naast campagnes, studiedagen en colloquia werd de dagdagelijkse werking erg bepaald door allerlei concrete waterdossiers. De actie tegen de rechtekking van de Velpe tussen Bierbeek en Halen was toonaangevend op dat vlak,

ook op Vlaams niveau. Na een lange, soms uitzichtloze, maar volgehouden strijd kon de Velpe gered worden van rampzalige werken. Ook onze actie rond Winge en Motte kon succesvol beëindigd worden en een resem kunstmatige wachtbekkens op Kleine en Grote Gete zagen gelukkig nooit het licht. De plannen en werken rond de Demervallei en beneden Dijle waren echter al ver gevorderd, toch konden de wachtbekkens in het Webbekoms- en Schulensbroek nog in belangrijke mate in natuurvriendelijke zin worden bijgestuurd. Daarnaast waren er nog de ontelbare tussenkomsten rond allerlei kleine waterlopen, het behoud van waterrijke gebieden en -last but not least- rond de watervervuiling. Het heeft geen zin kronkelende en natuurlijke waterlopen te beschermen als de waterkwaliteit niet snel beter wordt.

Rond al deze strijdpunten werden belangrijke overwinningen geboekt die bovendien doorwerkten tot op het Vlaamse niveau. Structureel moest hier ook iets gebeuren aan de beleidsmatige versnippering van het waterbeheer. Diverse Vlaamse overheidsdiensten, provincies, gemeenten, Wateringen – en in het geval van Demer en benedenstroomse Dijle het toen nog federale 'Openbare werken' – zorgden voor een kakafonie van plannen en ingrepen die weinig of niet op elkaar inspeelden of soms zelfs tegengesteld werkten. Waarbij de beheerder bovenaan vooral bezig was het (teveel aan) water af te wentelen op die onderaan. Dat had Werchter in 1965 al geleerd... Instanties voor waterzuivering stonden er al die tijd zelfs los van. De noodzaak van een 'bekkenbrede' aanpak 'van bron tot monding' en het 'integraal waterbeleid' werden mee door onze vereniging naar voor geschoven en bepleit. Het resulteerde in de oprichting van zogenaamde 'bekkencomités' die overkoepelend het waterbeheer per rivierbekken op één lijn trachten te krijgen en het 'integraal waterbeheer' deed even daarna zijn (schuchtere) intrede.

Herstel gaat moeizaam

Zoals hierboven aangehaald gingen de poppen in de Demervallei pas echt aan het dansen na de overstromingen van 1998. De traditionele waterbeheerders en individuele ingenieurs deden er echter alles aan om op de gangbare weg verder te kunnen gaan. Maar nieuwe problemen en wateroverlast op ongewenste plaatsen volgden de jaren nadien, terwijl de verdroging -aangevuurd door de reeds tastbare gevolgen van de klimaatsverandering- in voorjaar en zomer alleen maar schrijnender werd. De natuurbestemming van de vallei – met Europese statuten van Vogel- en Habtatrichtlijn – dreigde als een lege doos te eindigen. Toen onze vereniging aanstuurde op een klacht tegen het verwaarlozen van de Europese natuurdoelen

■ Infobord Sigmoplan Demer aan huidige werf te Rotselaar-Heikant. Werken aan een veilig waterbeheer en ecologisch herstel. Foto Luc Vervoort

in de Demervallei besloot de toenmalige minister van Leefmilieu en Waterbeheer Vera Dua tot een grondig eco-hydrologisch onderzoek. Dit moest resulteren in de opmaak van een nieuw 'Ontwikkelingsplan Demer' die aan een veilig waterbeheer en ecologisch herstel recht zouden doen. Ettelijke ministers, tientallen studies en honderden vergaderingen later krijgt alles sinds enige jaren nu zijn uitwerking in het Sigmoplan Demer. De Vlaamse waterweg en het Agentschap Natuur en Bos hebben hiervoor de handen in elkaar geslagen.

Sigmoplan

Een eerste proefproject met heraansluiting van een meander ter hoogte van de 'Vinkenbergh' tussen Diest en Zichem werd in het kader van een Europees Lifeproject 'Bellini' reeds uitgevoerd in 2018. Daarna volgden hermeanderingen tussen Betekom en Gelrode (Nieuwland) en Rotselaar (Heikant). Momenteel lopen stilaan de werken ten einde ter hoogte van de Kloosterbeemden te Zichem. Afgelopen voorjaar werden reeds de oude meanders aangesloten en de overstromingsfunctie met waterberging in ere hersteld.

Indien slim aangepakt kan het herstel van overstromingsgebied een boost betekenen voor fauna, flora en het landschap. Effectief herstel van overstromingsgebied in de Demervallei is nu ook beter te realiseren gezien de

■ Hermeandering ter hoogte van de Kloosterbeemden. Foto © Hans Bruyninckx

ecologische bestemming ondertussen van veel van de resterende natte valleigronden, de Europese doelstellingen rond het herstel van waardevolle habitats en de gestegen oppervlaktes in beheer van Natuurpunt en het Agentschap voor Natuur en Bos. Primordiaal is ook de sterk verbeterde waterkwaliteit van het rivierwater, alhoewel hier nog een serieus tandje mag worden bijgestoken gezien de problematiek van de riooloverstorten en de erosie vanuit intensieve landbouwgronden bij felle neerslag. Het plan bestaat er verder in om dijken in laaggelegen woongebieden eventueel te versterken waar nodig. Omdat de beddingen van heraangesloten meanders nog op 'originele' hoogte zijn, komt het Demerpeil gemiddeld hoger te

liggen. Hierdoor wordt grondwater in droge zomerperiodes minder aangezogen door een diepe Demer waarmee het grondwater in de valleigronden beter kan bewaard worden. Om het peil te verzekeren worden door de beheerder 'De Vlaams Waterweg' ter hoogte van de heraangesloten meanders drempels met stevige keien aangelegd.

■ Onderwaterdrempel met keien stuwt bij laagwater Demerpeil terug hoger, hier ter hoogte van de Kloosterbeemden Zichem. Foto Luc Vervoort

■ Herstelde meander met holle en bolle oever in Zichem. Het rietveld van de Kloosterbeemden is nog net zichtbaar op de achtergrond.
Foto Luc Vervoort

Nieuwe werken hermeandering momenteel in Zichem en tussen Betekom en Werchter

De oude meanders van de Demer kregen ondertussen ook een nieuw leven in Zichem waardoor de rivier er terug natuurlijk 'bochtig' is met aan de oevers steilranden, en slib- en zandbanken in de bedding. Ter hoogte van de Zichemse Hamerstraat werden er drie meanders opnieuw aangesloten op de rivier. De zuidelijke meander is nu de nieuwe (herstelde) hoofdgeul van de Demer. De twee noordelijke meanders krijgen minder water en vormen een rustig en geschikt leefgebied voor bepaalde vissen en amfibieën en er kunnen zich rietkragen ontwikkelen. De Demerdijk is op de rechteroever (kant Kloosterbeemden) over een lengte van 80 meter verlaagd. Dat maakt het dus mogelijk dat bij hoge waterstanden – zoals in januari 2025 – rivierwater vrij over de oever kan stromen om het op te vangen in de vallei. Via de zijbeken Hulpe en Leigracht stroomt dat water daarna stroomafwaarts vertraagd terug naar de Demer, waardoor piekafvoeren getemperd worden. Iedereen tevreden!

De lange drempel met steenbrokken die in de Demer is aangelegd moet een ingrijpende peilverhoging teweeg brengen en tegelijk 'vispasseerbaar' zijn. Deze drempel moet het Demerwater in de zomer voldoende hoog houden wat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van het rietmoeras in de naastgelegen Kloosterbeemden, in beheer bij het Agentschap Natuur en Bos. Hierdoor komt het riet de meeste tijd met de voeten in het water te staan wat de waarde als broedgebied voor zeldzame rietvogels sterk verhoogt. Bij hoog water komen de komgronden van de vallei regelmatig terug in 'open' verbinding met de Demer.

Hierdoor ontstaat een weergaloos paaigebied voor vissen die op hun beurt reigerachtigen (ondermeer roerdomp) of andere viseters – misschien wel zwarte ooievaar – zullen aantrekken. Aansluitend kan deze ingreep zelfs doorwerken tot in het door Natuurpunt beheerde 'Vierkensbroek' waar het grondwater terug aan de oppervlakte zal komen als 'kwel'. Het doet het veengebied overleven en de kwaliteit van de unieke trilvenen opveren.

■ Kwelgebied in Vierkensbroek met massaal bloeiende waterviolier wordt positief beïnvloed door hoger Demerpeil.
Foto Luc Vervoort

■ Fiets- en recreatieweg naast nieuw heraan te sluiten meanders te Zallaken, op de grens Betekom-Gelrode. Foto Luc Vervoort

Tussen Betekom en Werchter startten in april 2025 ondertussen ook de werken waarbij tien historische meanders opnieuw met de Demer worden verbonden. De aannemer legde eerst een werfweg aan op het oude tracé van de 'schipstrekkeersvoetweg'. De bestaande meanders werden opengemaakt en er werden nieuwe verbindingen gegraven tussen deze meanders. Eerst kan de oevervegetatie zich ontwikkelen, pas in 2026 worden deze meanders opnieuw aangesloten op de Demerloop. Als het weer het toelaat zullen dit najaar ook de voorbereidende werken verderop aan de linkeroever starten, tussen de zgn. 'Soldatenbrug' en Werchter. Daar zullen nog twee bestaande meanders worden aangetakt op de Demer. Later komt hier ook een dijkverlaging, zodat het water uit het overstromingsgebied na elk hoogwater

vlot kan terugstromen naar de rivier. In totaal zullen zo 33 oude meanders tussen Diest en Werchter terug worden aangesloten op de rivier. Ook de aansluiting van de Laak op de Demer zit vervat in de plannen maar wordt momenteel technisch nog verder uitgedokterd. Dit is eveneens een oud strijdpunt van onze vereniging waar we zullen blijven op hameren.

Het Sigmaproject voor de Demervallei houdt ook in dat het herstelde en boeiender valleilandschap beter toegankelijk wordt gemaakt voor natuurbeleving door omwonenden en bezoekers. Omdat heel wat lengte-momenteel toegankelijke- dijk verdwijnt, worden 'zachte' fiets- en wandelverbindingen op de linkeroever (zuidkant) van de Demer aangelegd op historische tracés van de zgn. 'schipstrekkeersvoetweg'. In Zichem zal de verbinding langs de rechteroever echter niet meer mogelijk zijn waardoor de Kloosterbeemden een echt rustgebied zijn voor fauna. Later dit jaar komt er in het oostelijk deel van de Kloosterbeemden wel nog een gloednieuw vlonderpad voor wandelaars. Ook de bouw van een nieuwe uitkijktoren waar men de Kloosterbeemden ter plaatse helemaal kan overzien, behoort tot de plannen.

Meer en beter doen: de Demerwerkgroep van de Regionale houdt de vinger aan de pols

Gezien de noodzakelijke omwenteling in het waterbeheer ondersteunt onze Regionale Vereniging Natuur en Landschap – Natuurpunt Oost-Brabant uiteraard het Sigmaplan. We volgen het verder constructief én kritisch op. We proberen zoals steeds de stem te vertolken voor fauna, flora, hun levensgemeenschappen en het landschap. Bovendien zit een schat aan terreinkennis bij onze actieve

■ Bruine kiekendief, een soort van moerassen, krijgt nieuw leefgebied. Foto Yves Adams © Vilda

beheerteams en dagdagelijkse vrijwilligers op het terrein. En zoals reeds aangehaald volgen wij heel de problematiek reeds van bij aanvang. Onze vereniging doet regelmatig voorstellen van slimme combinaties van meer natuur met meer waterveiligheid. De verschillende Demerafdelingen komen hiervoor als 'denktank' regelmatig samen in een 'Demerwerkgroep'. Via een door de overheid ingestelde 'Thematische Werkgroep Natuur en Landschap' kunnen onze vertegenwoordigers voorstellen en opmerkingen overmaken voor het Sigmaplan. Deze thematische werkgroepen bestaan er ook voor landbouw en voor recreatie, waar wij ook vertegenwoordiging hebben in deze laatste werkgroep.

Net zoals andere Oost-Brabantse valleien heeft de Demervallei een groot ecologisch potentieel door de gevarieerde bodems op de geografische grenspositie tussen leem- en zandstreek (Haspengouw-Kempen), hier nog verlevendigd door zgn. 'donken' (zandige hoogtes midden de vallei. Dit in combinatie met een lokaal nog sterke grondwateraanvoer ('kwel'), die soms nog aanleiding geeft tot veenvorming, maakt dit een gedroomd gebied voor zeldzame fauna en flora. Komt daarbij nog dat deze gebieden een lange 'historische continuïteit' in menselijke benutting hebben gekend, voornamelijk als hooi- en weidelandschap ('broeken en beemden') met een dicht netwerk van watergangen en waterpartijen. Hierdoor kon er zich een eigen en soortenrijk ecosysteem langdurig ontwikkelen en tot voor kort handhaven. Belangrijke populaties van de typische soorten worden momenteel beheerd en gekoesterd in de beheerde natuurgebieden van de Demervallei. Er moet voortdurend op gelet worden dat het Sigmaplan deze verscheidenheid mee ondersteunt of terug mee tot bloei kan brengen door een aangepast waterregime.

Ecologische randvoorwaarden steeds in herinnering blijven brengen

Uitgangspunten voor het Sigmaplan voor onze Regionale Vereniging Natuur en Landschap – Natuurpunt Oost-Brabant zijn en blijven dat de Demervallei dient beschouwd en behandeld te worden als een **samenhangend, robuust geheel** waardoor het tal van groenblauwe waarden en diensten kan aanleveren. Maar in het bijzonder dient de **waterberging over het ganse stelsel** zoveel mogelijk gelijkmatig te worden verdeeld. Waterhoogtes worden hierdoor beperkt zodat niet de vallei in zijn geheel onderloopt en er steeds wijkplaatsen blijven voor fauna en flora. Schadelijke piekdebieten met hoge overstromingen als gevolg dienen in eerste instantie te worden teruggedrongen door zoveel mogelijk stroomopwaarts de aanvoer vanuit de zijbeken te vertragen door verhoogde infiltratie, 'verruwing' van het landschap (behoud en herstel houtkanten, bermen, taluds enz), tegengaan van erosie, verminderen van verharding... Want overstromingen en verdroging zijn gevolgen van hetzelfde probleem: verharding, drainering en dus minder infiltratie naar de ondergrond!

Door de sowieso sterk toegenomen menselijke invloed én klimaatsverandering zullen valleien regelmatig moeten instaan voor een aanzienlijke(r) waterberging. Echter 'wachtbekkens' met opgestapeld en stilstaand overstromingswater zijn hierbij absoluut te mijden. Wij pleiten voor het herstel van het **natuurlijk 'doorstroomsysteem'** zodat het water niet zuurstofloos dreigt te worden wanneer het te lang 'stilstaat' in de vallei. Hierbij hebben we de desastreuze zomeroverstromingen van 2021 vers in herinnering toen de vallei herschapen werd in één stinkende, zuurstofloze poel. Lokaal moeten

■ Een halve eeuw Natuurpuntwerking in Natuurgebied Vorsdonk-Turfputten in Gelrode.
Hier centraal trilveen met natuurlijke overstroming. Foto Luc Vervoort

■ Cover Zeno van De Morgen, 7 augustus 2021, met artikel over de desastreuze gevolgen van de overstroming in reservaat de Demerbroeken doordat het slijk en vervuild water veel te hoog en veel te lang bleef staan.

overstromingshoogtes en -duur ook mee worden afgestemd op de blijvende vrijwaring van de van nature voedselarme donken en bijzondere veengebieden. Wanneer maximaal ook wordt ingezet op de verhoging van de kweldruk van het grondwater zijn deze ten dele in staat om de impact van vervuild overstromingswater op de vegetatie, fauna en flora te milderen. Dit resulteert in deze veengebieden mee in een toename van de koolstofopslag. Echter de verbetering van de **waterkwaliteit** blijft een cruciaal aandachtspunt, met name de verdere aanpak van huishoudelijke lozingen, vermindering van riooloverstorten, teruggedringen van erosie, afstroom van nutriënten en pesticiden!

De zomeroverstromingen van 2021 zorgden ervoor dat de natuurgebieden in de Demervallei herschapen werden in een stinkende, zuurstofloze poel vanwege het zwaar vervuilde water dat veel te hoog en te lang bleef staan. Alle leven (planten en dieren) dat niet kon vluchten, werd gedood. Het Sigmaplan zou ook dergelijke situaties in de toekomst moeten voorkomen.

Er dient meer dan ooit bijzondere aandacht uit te gaan naar het maximaal behoud van **'intacte' bodems en het natuurlijke reliëf** met zijn vele gradiënten (in bijzonder de

fossiele stroomruggen en -geulen', de donken enz.) én dit met inbegrip van vrijwaring van de hoge cultuurhistorische en zelfs archeologische waarden. In de loop van de 20ste eeuw werden dergelijke boeiende en 'gelaagde' landschappen overal op grote schaal platgewalst en weggevaagd, in de Demervallei zijn ze nog prominent aanwezig. Zichtbaar, maar soms ook onzichtbaar in de ondergrond. Dit vereist voldoende degelijk en voorafgaand onderzoek zodat geen onoverkomelijke en domme schade wordt aangericht aan onvervangbaar erfgoed. In dit verband blijft onze vereniging steeds zeer kritisch t.o.v. te veel graafwerken, grondverzet, ondoordacht kappen van bomen, het overdreven gebruik van steenbestortingen op oevers en overmatig verharderen van voet- en fietspaden met puin en steenslag op een onderliggende folie van 'geotextiel' (plastic!). In onze bezwaarschriften bij de vergunningsaanvragen maken we er steeds opmerkingen over. Hopelijk leren waterbeheerders nog meer en beter met de natuur te werken. Een logica op zich als men zich moet ontfemen over de waterkringloop...

Meer informatie en aansluiten bij de Demerwerkgroep kan na het geven van een seintje aan het secretariaat van de vereniging.

Wist je dat...?

Elke euro die geïnvesteerd wordt in natuurherstel in de Demerbroeken levert er 8 op. Dat blijkt uit een studie van VITO, in opdracht van WWF en Natuurpunt. VITO bracht de kosten-batenverhouding in kaart voor natuurgebied Demerbroeken tussen Testelt, Zichem, Averbode en Diest.

M.a.w. investeren in natuurherstel loont!

www.natuurpunt.be/system/files/2024-05/Demerbroeken_Infographic_Rapport_1.pdf

■ Zo ziet een eerder herstelde meander er na enkele jaren uit. De oeverbegroeiing heeft zich hersteld. Foto Luc Vervoort

‘Valleien vertellen’

Luc Vervoort

Op initiatief van het Centrum voor Agrarische Geschiedenis (CAG) van de Katholieke Universiteit Leuven (KUL) werd het project 'Valleien vertellen' opgestart. Het is een door de Vlaamse Overheid erkend zgn. 'bovenlokaal cultuurproject' dat de volgende twee jaar zal lopen en dat nieuwe kennis over de evolutie van de Oost-Brabantse valleien van Gete, Demer en Dijle tot bij een breed publiek wil brengen. Het is een breed samenwerkingsverband tussen allerlei partners die op hun eigen manier actief zijn of kennis hebben van onze valleien, zoals academische instellingen, lokale en regionale overheden, organisaties rond toerisme en onroerend erfgoed, heemkundige kringen en milieuverenigingen.

Gete, Demer en Dijle

De grotere valleigebieden van Gete, Demer en Dijle zijn nog opmerkelijk rijk aan erfgoed, verhalen en vakmanschap in een boeiend landschap. Ze getuigen van eeuwenlange interacties tussen mens en milieu. Elke vallei is bijzonder. Veel bewoners identificeren zich ermee, dikwijls onbewust. Zeker in tijden toen de traditionele landbouw eeuwenlang vervlochten was met deze overstroombare valleien, was er een grote wederkerigheid. In tijden voor de uitvinding van kunstmest waren agrarische dorpen via de veeteelt (begrazing en hooien) afhankelijk van deze gebieden.

De mestvoorziening uit de van nature vruchtbare valleien bepaalde hoeveel oppervlakte akkerland men kon bewerken en daarmee ook hoeveel monden er konden gevoed worden... Mest was een schaars goed. Daarom was de traditionele landbouw grotendeels 'natuurvolgend'; de aard en de natuurlijke vruchtbaarheid ervan bepaalde grotendeels de verschillende teelten. In de natte, overstroombare valleien waren dat grotendeels hooi- en weilanden of broekbossen.

■ **Demervallei met vochtige 'komgronden' en 'beboste' (zandige) donken tussen Langdorp en Rillaar. Het door de rivier gevormde microreliëf en de grote verscheidenheid aan bodems zijn de basis voor de rijke fauna en flora, het gevarieerd menselijk gebruik in het verleden en een boeiend landschap. Foto Wim Dirckx**

■ Naast het hooien werden de valleigebieden gebruikt voor (na)begrazing voor het vee. Na de hooioogst werden de valleien voor 'gemeenschappelijk gebruik' opengesteld voor begrazing door de dieren van de dorpsbewoners. Kinderen werden hiervoor dikwijls als 'koeherders' ingeschakeld. (beeld ca. 1910)

Valleien best bewaarde open-ruimtegebieden

Dit is sinds het midden van de 20ste eeuw met de mechanisering en de industrialisering van de landbouw sterk veranderd. Daarna werden de zaken omgekeerd; de gronden trachtte men aan te passen aan de teelt via uitdieping en rechtekking van beken en rivieren en het indijken ervan. Zo werden veel gronden drooggelegd en sterk bemest met kunstmest, later met drijfmest uit de intensieve veehouderijen. Wilde planten en insecten legden bijkomend het loodje door pesticiden. Dit alles heeft enorme gevolgen gehad voor de biodiversiteit en het landschap. Ook de bewoners verloren meer en meer hun binding met deze bijzondere omgeving. Naast een plaats van werken waren valleien altijd aanwezig geweest in veel aspecten van het dagelijks leven; de uitgesproken wisseling van de seizoenen, water als bron van opbrengst of verlies, recreatie met zwemmen en schaatsen, vissen, jacht en vogelvangst, plaats van ontmoeting, geschiedenis en verhalen...

Toch liet de natuur in de valleien zich niet zomaar temmen. Door allerlei ingrepen (verharding, schaalvergroting, rechtekkingen...) stroomopwaarts kwamen stroomafwaartse valleien blijvend – of nog meer – onder druk van overstromingen. Woongebieden die in de lage delen werden neergepoot, hadden af te rekenen met wateroverlast. Overal het water zo snel mogelijk afvoeren naar de zee bleek onmogelijk en ook ongewenst. Om allerlei redenen werden trouwens veel valleigronden beplant met populieren of gingen spontaan verruigen en verbossen. Ze ontsnapten daarmee aan de pletwals van de 20ste eeuwse ontginningen.

Vandaag zijn deze valleien nog de best bewaarde open ruimtecorsidors in Oost-Brabant. Zowel op vlak van landschap, biodiversiteit en erfgoed. Voor bewoners en bezoekers uit deze tijd lenen ze zich voor natuur- en

■ Landschap met hooilanden en de zgn. 'hooioppers' in de Demervallei te Aarschot aan de voet van de Leiberg (Hagelandse ijzerzandsteenheuvel). Tot voor kort werden valleien nog gezien als 'te ontginnen' gebied, hun functie voor waterberging en biodiversiteit werd niet (h)erkend. Op deze plaats werd de Demer in 1972 rechtgetrokken voor de inplanting van parking, feestzaal, bioscoop en sportcentrum. (beeld ca. 1950)

■ Hooioogst in de vallei. Natuurlijke overstromingen brachten voldoende bemesting om elk jaar opnieuw een rijke hooioogst binnen te halen. Deze landschappen hadden een hoge landschappelijke waarde en grote biodiversiteit dankzij dit 'natuurvolgende' landbouwgebruik. (beeld ca. 1930)

Regionale Vereniging Natuur en Landschap bracht kennis en zegslui aan voor dit project

cultuurbeleving. En mits wat herstelmaatregelen is het potentieel hiervoor nog zeer groot. Dat bewijzen sommige inrichtingsmaatregelen in de beheerde natuurgebieden.

Met vallen en opstaan is ook het inzicht gegroeid dat riviervalleien een cruciale rol spelen in het meer klimaatrobuust maken van onze leefomgeving. Waterberging in natuurlijke overstromingsgebieden bij dreigende wateroverlast of beter vasthouden en laten infiltreren ervan voor instandhouding en aanvulling van het grondwater is essentieel voor de biodiversiteit en de drinkwatervoorziening. Betere kennis over deze evoluties en een grotere betrokkenheid van regiobewoners, is essentieel om de omslag verder structureel te maken.

Eerder voerde onze Regionale reeds verschillende malen campagne rond onze valleien. In de loop van decennia hebben we een grote kennis en expertise opgebouwd rond het functioneren van valleien en de concrete plaatsen met aanwezigheid of kansen voor biodiversiteit en andere ecosysteemdiensten. Ook het erfgoed en de rol en plaats van bewoners en gebruikers van valleigebieden ontsnapte nooit aan onze aandacht. Voor het luik 'mondelinge geschiedenis' brachten wij een aantal zegslui aan. Hoogbejaarde omwonenden die nog in het oude, biodiverse landschap hebben gewerkt, er koeien hoedden of in de rivier zwommen. Rond de Demervallei werkten we veel vroeger al samen met het Regionaal Landschap Noord Hageland in het project 'ABC van de Demervallei'. De zeer interessante

■ De ondergrond van onze valleien bevat een onschatbaar bodemkundig, archeologisch en cultuurhistorisch archief. Deze is 'drager' van een grote ecologische verscheidenheid en behoort ten alle prijze te worden beschermd in het geheel van natuur- en landschapswaarden. Toelichting bodemprofiel dmv grondboring door professor Gert Verstraeten in het natuurgebied Pikhakendonk (Dijlevallei te Boortmeerbeek).

■ De schrijver Ernest Claes werd geboren en bracht zijn jeugd door in Zichem. Hij was een belangrijk observator en notulist van het traditionele leven in en om de Demerbroeken. Op de afbeelding: het geboortehuis van de schrijver langs de baan Zichem-Averbode (thans museum en bezoekerscentrum van het natuurgebied) met op de achtergrond een doorkijk naar het Vierkensbroek (beeld ca. 1930)

brochure is nog steeds te vinden op website: www.regionalelandschappen.be/publicaties/het-abc-van-de-demervallei. Om al deze verhalen en expertise nog verder te exploreren en breed te kunnen delen, sluiten we ons enthousiast aan bij het partnerschap van 'Valleien vertellen'.

Drie maal voor publiek

De boeiende verhalen van deze valleien zullen met dit project op drie verschillende manieren met het brede publiek worden gedeeld. Vanaf begin augustus 2025 reist een buitenexpo door de drie valleien. Deze zal het verhaal vertellen van de landschapsevolutie in de valleien van de prehistorie tot vandaag. Voor iedere vallei zal er worden

■ Valleien werden door de burgerij al vroeg ontdekt en gewaardeerd voor hun ruimte, rust en groen waardoor er (vooral in de 19de eeuw) tal van landgoederen werden opgetrokken, begeleid door een dikwijls fraai landschappelijk park. Van nature aanwezige reliëfverschillen werden benut: het gebouw kreeg een plaats op de overstromingsvrije 'donk', vijvers werden aangelegd in moerassige laagte. Op de afbeelding: kasteel 'Elzenhof bij Aarschot'. (beeld ca. 1920)

samengewerkt met het betrokken Regionaal Landschap (Dijleland, Noord-Hageland en Zuid-Hageland) om een mini-expo op te maken. Co-creatie zal worden gestimuleerd door in dialoog te gaan met bewoners, scholengemeenschappen, kunstenaars, enz. Voor elke vallei is er een feestweekend in de maak. De interviews met valleibewoners van vroeger en nu vormen ook de basis voor een driedelige reeks podcasts: één per vallei. Alle verhalen zullen ten slotte ook in boekvorm verschijnen onder de vorm van een 'landschapsbiografie'. Deze bouwt voort op eerder en lopend academisch onderzoek uit de projecten Floodplainscapes en Future Floodplains en integreert de inzichten uit de interviews in het kader van 'Valleien vertellen'. Het boek wordt voorgesteld op het slotsymposium van het project dat zal plaatsvinden in juni 2026.

Daarnaast zullen er in 2025 en 2026 nog heel wat lezingen, gegidste wandelingen, fietstochten en andere publieksactiviteiten worden georganiseerd door partners in het kader van het project.

Alle info en een volledig overzicht zijn binnenkort te vinden op de projectwebsite www.valleienvertellen.be

Podcast: de podcasts worden gelanceerd op het ritme van de expo.

Biografie: de landschapsbiografie verschijnt in juni 2026.

Reizende expo: de buitenexpo reist door de drie valleien en eindigt in Leuven in het voorjaar van 2026.

De expo is elke dag te bekijken. Door de opstelling in de vallei, op ruw terrein, zijn de expo's helaas niet rolstoeltoegankelijk.

Demer | 09.08.2025 – 08.09.2025

Demertrefplaats Zichem, weide achter Ernest Claesstraat 34, Scherpenheuvel-Zichem

Gete | 12.09.2025 – 19.10.2025

Weide aan Dotermontstraat, Linter

Dijle | 15.03.2026 – 15.05.2026

Kasteel van Roost, Roostlaan, Haacht

LANDSCHAPSFEEST DE DEMER VERTELT

7.09.2025
Zichem

**Ontdek, beleef en geniet
op zondag 7 september in Zichem!**

Zet zondag 7 september met stip in je agenda, want dan bruist de oever van de Demer in Zichem van natuur, cultuur en plezier tijdens het landschapsfeest **'De Demer vertelt'**! Van 12u tot 18u wordt de omgeving rond zaal De Hemmekes omgetoverd tot een feestelijke ontmoetingsplek voor jong en oud.

Wat valt er te beleven?

'De Demer vertelt' vormt de feestelijke eerste halte van de reizende expo Valleien Vertellen, die je meeneemt op een boeiende reis door de geschiedenis van de Demer-, Dijle- en Getevallei. Maar dat is lang niet alles! Laat je verrassen door een veelzijdig programma:

- Openlucht- en fototentoonstelling
- Wandelingen met gids rond natuur, erfgoed, archeologie, Sigmawerken en Ernest Claes
- Kajaktocht op de Demer vanuit Diest (inschrijven vereist)
- Fietstocht langs Demertrefplaatsen in Werchter, Betekom en Langdorp
- Straattheater, muziek, grime en kinderaanimatorie
- Gezellige picknick met streekproducten (inschrijven vereist)
- Sfeervolle streekmarkt en infostanden

- **Inschrijven:** voor sommige activiteiten is inschrijving verplicht. Wees er snel bij: de plaatsen zijn beperkt én... inschrijvers krijgen een gratis drankje tijdens het feest!
- **Locatie:** Zaal De Hemmekes, Zichem
- **Wanneer:** zondag 7 september 2025 - 12u tot 18u
- **Inschrijven en info:** www.rlnh.be/agenda
- **Organisatie:** 'De Demer vertelt' is een initiatief van Regionaal Landschap Noord-Hageland in samenwerking met tal van partners, waaronder De Vlaamse Waterweg, ANB, Natuurpunt, de Demergemeentes in Vlaams-Brabant, Toerisme Scherpenheuvel-Zichem, KULeuven, IOED's, Provincie Vlaams-Brabant, Hagelandgidsen, Heemkring 't Land van Sichem en vele anderen.

Kom mee vieren, ontdekken en proeven... en laat je verrassen door het verhaal van de Demer!

Op stap met een podcast in zes Hagelandse natuurgebieden

Marc Lens

Regionale Vereniging Natuur en Landschap, Natuurpunt Oost-Brabant, zal met de steun van Europa, Vlaanderen en de provincie Vlaams-Brabant zes natuurgebieden in het Hageland extra in de kijker zetten met een podcast. Het project dat we indienden bij Leader Hageland, het Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling is onlangs goedgekeurd. De zes geselecteerde natuurgebieden liggen mooi verspreid over het Hageland, hebben goede wandelwegen en bieden een mooie staalkaart van de Hagelandse fauna, flora en landschappen. Het gaat om Aronst Hoek in Geetbets, De Demerbroeken tussen Scherpenheuvel-Zichem en Aarschot, Dassenaarde in Diest, Koebos in Lubbeek-Bierbeek, de Mene-Jordaanvallei in Hoegaarden en de Paddepoel-Rozendaalbeekvallei in Glabbeek-Tienen. Tegen de lente van 2027 zullen we de zes podcasts voorstellen aan het grote publiek.

Het concept van de zes podcasts is eenvoudig. Een boeiende verteller en een ervaren gids of conservator nemen je mee op een wandeltocht en laten je een uniek natuurgebied voelen, ruiken, zien en beleven. Onderweg ontmoet je een milieu-expert die je vertelt welke meerwaarde het gebied heeft voor de biodiversiteit en hoe het gebied meehelpt tegen verdroging, wateroverlast en de CO₂-toename. Je maakt eventueel kennis met een landbouwer die meewerkt in het gebied of een wat oudere buurtbewoner die zich herinnert hoe het landschap er vroeger uitzag en welke dieren en planten hij of zij ooit hoopt terug te zien. De zes podcasts kan je eenvoudig met behulp van een QR-code downloaden bij jou thuis of via een link aan de toegangspoort van het natuurgebied. Op die manier heb je een deskundige gids voor jou alleen op een moment dat jou past.

Nieuw mediagebruik

Mensen laten genieten van natuur en informeren over natuur om zo het draagvlak voor natuur te vergroten is altijd één van de belangrijkste doelstellingen geweest van de Regionale Vereniging Natuur en Landschap. In het Hageland alleen al organiseren we daarom jaarlijks enkele honderden geleide wandelingen, geven we zelf een even ruim aantal lezingen of nodigen we daarvoor experts uit en we pakken in de regio uit met enkele tientallen grote publieksevenementen zoals bijvoorbeeld Walk for Nature, de Big Jump, de Dag van De Gors. Met het project Op pad met een podcast in de Hagelandse natuurgebieden willen we die interne en externe kennis en ervaring nog meer klantgericht delen. Podcasts zijn dan een uitgelezen medium. Volgens de meest recente cijfers van Statistiek Vlaanderen

■ Op wandel in Dassenaarde, Diest. Foto © Vilda - Jeroen Mentens

■ **Natuur.reservaat Demerbroeken laat je kennismaken met de Demervallei en de metamorfose die daar aan de gang is.**
Foto FB Natuurpunt Scherpenheuvel-Zichem

heeft 88 procent van de Vlamingen een smartphone op zak. Jongeren scoren nog hoger. Podcasts zijn samen met het smartphonegebruik op zeer korte tijd van niche tot alledaags medium uitgegroeid. Volgens de CIM-cijfers is het vooral de leeftijdsgroep tussen 20 en 40 jaar die zeer geregeld podcasts beluistert. Met de productie van zes kwalitatief hoogstaande podcasts over onze natuurgebieden willen we inspelen op dat nieuw mediagebruik en willen we de jonge actieve bevolkingsgroep tussen 20 en 40 jaar beter bereiken. Podcasts zijn bij uitstek geschikt om mensen met een druk beroeps- en gezinsleven te informeren. Niets zo eenvoudig als een podcast downloaden om tijdens een autorit, een wandeling, een middagpauze te beluisteren en je zo te informeren. Podcasts zijn bovendien een uitstekend medium om mensen diepgaand te informeren. Ze kunnen door een slimme afwisseling van woord, muziek, achtergrondgeluiden de aandacht makkelijk meer dan een half uur vasthouden. In deze tijden van hapklare infotainment is dat voor wie zich meer diepgaand wil informeren, een luxe. Kortom we willen als natuurvereniging dit nieuwe medium gebruiken om onze doelgroep te verruimen en te verjongen.

Twee jaar productie

De productie van de podcast begint na de zomer. De eerste stap zal zijn om samen met de vrijwilligers, gids(en) en conservator van de zes gebieden te brainstormen wat we zeker willen meegeven in de podcast, welke bijzondere soorten er voorkomen bijvoorbeeld en welke ecosysteemdiensten het gebied levert. Zo zou er in de podcast over Aronst Hoek aandacht kunnen zijn voor de ingrepen die er met steun van de provincie Vlaams-Brabant gebeuren om het leefgebied van de wulp, een ernstig bedreigde steltloper, te verbeteren. In de podcast over de Demerbroeken krijgt de luisteraar ongetwijfeld uitleg over het ambitieuze hermeanderingsproject dat daar in het kader van het Sigmaphan vorm krijgt. In de Paddepoel is er het vernattingproject dat een antwoord moet bieden

op de problemen van wateroverlast in de regio en tegelijk ten goede komt aan de biodiversiteit van het gebied. In Dassenaarde worden dan weer met Europese steun heidegebieden en eikenberkenbossen hersteld. In de Mene-Jordaanvallei met zijn uitzonderlijk mooi landschap zal de podcastluisteraar kennismaken met de geelgors en grauwe gors die daar opnieuw een geschikt leefgebied hebben gevonden. In Koebos komen de vele maretakken wellicht ter sprake.

Met dat eerste draaiboek gaan we op zoek naar een professionele podcastmaker. Omdat we werken met subsidies van Europa, Vlaanderen en de provincie Vlaams-Brabant zal daarvoor een beperkte aanbesteding worden uitgeschreven. In de loop van de lente en zomer volgend jaar – als de natuurgebieden er op hun best bijliggen – willen we graag met de opnames beginnen. De podcastmaker heeft dan ruim tijd om tegen de lente van 2027 zes verhalende en tijdloze podcasts klaar te hebben.

■ **Welkom in het fraaie landschap van het natuurgebied Mene Jordaan. Foto Jules Robijns**

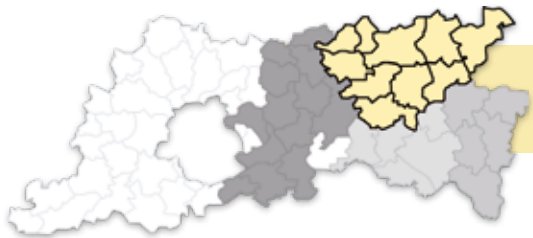
Met de financiële steun van:

VLAAMS-
BRABANT

**Medegefinancierd door
de Europese Unie**

Bijzondere waarnemingen in Aarschot

In onze natuurgebieden valt altijd wel een speciaal, zeldzaam, mooi of tof plantje of diertje waar te nemen. We lichten er twee uit die de afgelopen weken te zien waren in de Aarschotse natuur. Topspeurder van dienst was in beide gevallen Gilbert Rijmenans.

Waarneming venwitsnuitlibel (*Leucorrhinia dubia*) in Langdorp.

"Aan een waterpartij in Langdorp had ik een vluchtige waarneming van een uit de begroeiing opvliegende kleine libel, verbazingwekkend, een man venwitsnuitlibel! Zonder bewijsfoto, ervaring of niet, een waarneming van slechts enkele seconden van deze zeldzaamheid klinkt als larie en apekool, zeker in Vlaams-Brabant (7de waarneming). Twee dagen later op dezelfde plaats gaan zoeken, hem vrij snel teruggevonden en zelfs van op afstand kunnen fotograferen. Ewald, die ik getipt had, heeft hem nadien nog beter op beeld vastgelegd, waardoor je o.a. de prachtig zwart geaderde vleugels goed kon zien.

Deze soort is met zijn grootte van slechts 33 tot 38 mm kleiner dan de meeste andere in België voorkomende libellen. Heel herkenbaar met het opvallende helderwitte gezicht. Borststuk en achterlijf zijn zwart, op de bovenzijde zijn bij het mannetje rode vlekken aanwezig, bij een vrouwtje zijn deze geel. Libellen durven rondzwerven, men heeft pas kans op de aanwezigheid van een populatie indien er ook vrouwtjes worden waargenomen. De larven zijn zeer gevoelig voor vispredatie door het ontbreken van doortjes op het achterlijf.

Zoals de naam het zegt, is deze libel een typische soort van heldere plassen en poelen van het heidebiotoop. In haar natuurgebieden van de Langdorpse duinenrug tussen Gijmel en Averbode werkt Natuurpunt aan het herstel ervan, wat dus steeds meer resultaat oplevert. Ook de eveneens bedreigde kamsalamander kreeg zo opnieuw kansen.

Omwille van biotoopbescherming staat deze waarneming onder embargo, ze is dus niet op waarnemingen.be terug te vinden."

■ Venwitsnuitlibel

■ Rode schouderboktor

Ontdekking Rode schouderboktor (*Rhamnusium bicolor*) in Vorsdonkbos.

"Tijdens een zoektochtje naar insecten merkte ik aan de voet van een boom een voor mij onbekende kever op die ik na wat onderzoekwerk blijkbaar fout determineerde als een andere zeldzaamheid. Juul de Witte (verifieerder van meldingen op de website waarnemingen.be) bracht helderheid: het betrof een vrouwelijk exemplaar van rode schouderboktor, een 15 tot 24 mm grote kever waarvan er slecht enkele andere Belgische waarnemingen waren, één in Luik in 2009, een andere in Lanaken zonder specifieke datum.

Twee dagen later teruggekeerd naar de locatie waar ik het inmiddels overleden vrouwtje terugvond maar verrassend genoeg ook nog een levend mannelijk exemplaar.

De keverlarven leven 2 à 3 jaar in afgestorven, rottende delen in de stam van levende loofbomen. De verpopping vindt plaats in het voorjaar waarna de imago's vanaf de schemering actief zijn. Als kever leven ze slechts een tweetal weken, waarschijnlijk waren beide gehavende boktorren op het einde van hun levenscyclus waardoor ik ze overdag kon vinden.

Het verzamelde vrouwtje is opgestuurd naar het Koninklijk Belgisch instituut voor natuurkunde. De juiste vindlocatie blijft verborgen, er zijn nog steeds mensen die kevers verzamelen."

Deze waarneming bewijst eens te meer dat de aankoop en het beheer van onze natuurgebieden ook in Vlaanderen leiden tot topbiodiversiteit. Het centrale deel van natuurgebied Vorsdonkbos is een zgn. 'historisch permanent bos' waar oude bomen en natuurlijk voorkomen van dood hout essentieel is. Dood hout brengt leven in het bos!

Daarnaast werden in de moerassen en plassen van het gebied afgelopen voorjaar nog echte topwaarnemingen gedaan.

Trage Wegenwandeling 2025 Natuurpunt Aarschot

Op zondag 21 september 2025 kan je opnieuw genieten van de alom geprezen Trage Wegenwandeling van Natuurpunt Aarschot in samenwerking met Wandelsport Vlaanderen. Ook dit jaar is er weer een ruime keuze aan themawandelingen om zoveel mogelijk deelnemers een onvergetelijke dag te bezorgen.

We laten je de mooiste plekjes van de streek ontdekken, met de nadruk op kleine wandelweggetjes.

Je kan kiezen uit vier afstanden: 5, 10, 15 of 20 km.

Hondeneigenaars en hun viervoeters kunnen kiezen voor de hondenwandeling, inclusief fotoshoot en goodiebag. Voor de gastronomen is er een bier- en wijnwandeling voorzien, en de kleinsten kunnen zich uitleven tijdens de Pokemon-fotozoektocht.

Wij voorzien naast de randanimatie allerlei lekkers voor, tijdens en na de wandeling, inclusief onze gerenommeerde pannenkoeken. Gewoon doen!

Start: Parochiezaal Gijmel, Hombergstraat 1, Langdorp
Inschrijven: 8u00-14u00 (20 km), 8u00-15u00 (15 km), 8u00 tot 16u00 (10 km en 5 km)

Inkom: € 3 (volwassenen)
of € 2 (-12 jaar/leden WSVL/leden Natuurpunt)

ZONDAG 21 SEPTEMBER 2025

TRAGE WEGEN WANDELING

PAROCHIEZAAL GIJMEL - HOMBERGSTRAAT 1 - 3201 LANGDORP

5 - 10 - 15 - 20 KM

+ HONDENWANDELINGEN

+ CRAZY KIDS FOTOZOEKTOCHT

+ BIER- EN WIJNWANDELINGEN

ORGANISATOR:

€3 (volwassenen) - €2 (kinderen -12 en leden WSVL / Natuurpunt)

€8 (bier- en wijnwandeling, inclusief 3 proevertjes)

Inschrijven mogelijk van 8u tot 14u (20km), tot 15u (15km) of tot 16u (10km en 5km)

Bierproevertjeswandeling Lazarijberg & Dassenaarde

Geniet van wandelen in de natuur
én verfrissende bio-biertjes

Zondag
31 aug
2025

De Bierproevertjeswandeling in Diest is terug!

Op zondag 31 augustus kun je weer genieten van een mooie wandeling in de natuur rond Diest en onderweg proeven van enkele onbekende bio-biertjes. Een perfecte namiddagbesteding samen met familie, vrienden, burens, sportkameraden of gezellig met twee. Na inschrijven krijg je een startuur toegewezen zodat niet iedereen tegelijk bij een proevertjespost aan komt. Je wandelt in eigen tempo aan de hand van een kaartje. Kinderen en deelnemers die liever geen alcohol drinken, krijgen alternatieven aangeboden.

Inschrijven: via de website van Natuurpunt, zoek op Bierproevertjeswandeling Diest. Het aantal beschikbare plaatsen is beperkt, dus snel inschrijven in de boodschap.

**Zondag 31 augustus 2025
Fort Leopold, Molenstede**

Vertrek: tussen 12u30 en 16u00, met gespreide starttijden om de drukte te vermijden

Parkeren: langs de ring of aan het station
(Tip: kom met de fiets, zo vermijd je parkeerproblemen)

Inschrijven (vereist):
www.odbo.be/diest-bierproevertjes

Deelnameprijs:
Leden: € 18
Niet-leden: € 23
Niet-alcoholisch: € 10

Meer info:

Natuurpunt Diest,
Filip Meyermans,
filip.meyermans@skynet.be
0476 31 30 31

Save
the date

Jubileumweekeinde Natuurpunt Diest, 21-23 november 2025

De afdeling Diest bestaat in december 2025 40 jaar!

Tijd voor een feestje en om onze werking weer eens in de kijker te zetten, en te laten zien dat wij al 40 jaar natuur in het hart hebben. We willen met deze jubileumviering al onze bezoekers inspireren om ook de natuur in onze regio in het hart te sluiten.

We stellen een mooi programma voor u samen:

- Op vrijdag 21 november beginnen we i.s.m. Cinema Paradiso met de filmvoorstelling **Ocean** van David Attenborough. Foto © Silverback Films and Open Planet Studios.

- Zaterdag 22 november is het in de namiddag familietijd met **workshops en een toneelvoorstelling** voor kinderen.
- Zaterdag 22 november in de avond tonen we natuurbeelden van de natuur in en om Diest. Deze voorstelling wordt begeleid door livemuziek van de Fanfare uit Deurne. Daarna kunt u genieten van de voorstelling **"Flirten in het groen"** van Joeri Cortens.
- Zondag 23 november in de voormiddag is het tijd voor iets **serieuzer werk** met een toelichting over de werking van de afdeling, wat we voor de natuur hebben kunnen betekenen en in de toekomst nog willen betekenen. Na afloop hiervan is er een receptie voorzien.
- Zondag 23 november sluiten we het **jubileumfeest** in de namiddag af met de ontroerende jeugdfilm (tekenfilm, Vlaams gesproken) **Red de jungle**.

Meer info over het programma volgt later, maar blokkeer dit weekeinde vast in uw agenda. Graag ontmoeten we u dan in Den Amer.

NACHT VAN DE VLEERMUIS

Vrijdag 29 augustus 2025 vanaf 21u00

Fort Leopold Diest

Deze keer draait de Nacht van de Vleermuis in Diest om nachtdieren.

Natuurlijk komen de vleermuizen zelf uitgebreid ter sprake maar er is meer. Je bezoek begint met een korte wandeling rond het fort. Daarbij zal je via jouw smartphone 11 geluiden horen van dieren van de nacht. Aan jou om te raden welk dier je hoort. Tijdens de rondleiding in het fort verneem je alles over vleermuizen en het belang van het fort voor deze interessante zoogdieren. Het bezoek wordt afgerond met een bezoek aan de nachtvloederval. Daar hoor je over micro's en macro's. Om na te babbelen ben je welkom in het Bat-café voor een pintje of een sapje.

Plaats: Fort Leopold, achter het station van Diest. Fort is open vanaf 20u30.

Deelname: gratis

Inschrijven (!): www.odbo.be/diest-nacht

Meer info: berglinden@qsources.be of 0478 96 01 71

Wolhandkrabvallen: resultaten

Tussen 24 maart en 28 juni heeft er in Molenstede in het Zwart Water een mobiele val gelegen voor wolhandkrabben. Daarover las u al in een eerdere editie van dit tijdschrift.

Inmiddels is de monitoring van deze val beëindigd, aangezien het voorjaarstrekseizoen van de krabben is stilgevallen. In totaal werden door de vrijwilligers 692 krabben uit de val gehaald. Is dat veel? Ten opzichte van de 300.000 exemplaren die in Grobbendonk werden gevangen niet. Ook ten opzichte van de vele dieren die in Aarschot in de retourbuis terecht komen ook niet. Maar gezien het feit dat er toch nog bijna 700 dieren beide knelpunten konden passeren is het wel veel. Het is in ieder geval bewijs dat de wolhandkrab al ver in het binnenland van Vlaanderen is doorgedrongen.

■ Als dank voor hun inspanningen kregen de vrijwilligers die de val hebben gemonitord een pakketje bier aangeboden van de VMM. En zeer toepasselijk was dat bier van brouwerij Scheldebrouwerij die een krab als logo heeft.
Foto Renate Demuer

Zeisen in Papenbroek (Bekkevoort)

Onze natuurgebieden snakken alweer naar water. Maar een geluk bij een ongeluk is dat de droogte ons wel in staat stelt om ook de meest kwetsbare percelen in Papenbroek te maaien.

Aangezien Papenbroek (Assent/Bekkevoort) maar een klein gebied is en beide conservators, Frederic Gabrys en Bert Vandebosch gepassioneerde zeisers zijn, worden de kwetsbare percelen steeds met de zeis gemaaid. Deze zomer werden dan ook verschillende beheerdagen georganiseerd.

Maaiers beginnen graag vroeg om 6u30 of 7u00 's morgens. Voor het zeisen moet het gras namelijk best nog wat vochtig zijn. De hooiers beginnen over het algemeen een uurtje later zodat de maaiers de kans hebben om een voorsprong te nemen. Maaien met de zeis gaat verbazend snel zodat het opruimen van het maaisel toch wel enkele uren in beslag kan nemen.

■ Maaisel afvoeren in Papenbroek.

Natuurpunt
Begijnendijk

Molencafé

18/10/2025
13u - 01u

Molenberg, Molenweg, 3130 Betekom

vanaf 14u: meezingconcert
'Hageland Harmonieus'

Fijne namiddag met drankjes,
snacks en live muziek
aan de oude molen van Betekom

Gezellig samenzijn met de buurt, familie of vrienden

Een zonovergoten voorjaarswandeling in Geetsvondel, Natuurpunt Tremelo

Marleen van Meerbeek

Op 27 april was het prachtig weer. Geen wonder dat er die dag aan de gemeenteloods een groep van 20 mensen te wachten stond om zich door Danny door Geetsvondel te laten leiden.

Deze tocht loopt voor een groot deel op het grondgebied van een aantal van onze buurgemeentes. De stukken die we er aankopen, liggen echter wél in de perimeter van ons reservaat het Laekdal. Terwijl de afdelingen in die andere gemeentes minder interesse hebben in deze gebieden.

We staken de Werchterbaan over en kwamen zo voorbij het oude voetbalveld van Betekom, dat nu natuurgebied is geworden en twee ooievaarspalen rijk is. Helaas was er nog geen bewoner te bespeuren. Verderop bereikten we de Demerdijk, waar de voorjaarsbloemen, net als wij, van het mooie lenteweer stonden te genieten. Boven de weiden gleed een buizerd op de thermiek naar boven. Een machtig zicht.

Jammer genoeg zagen we op de linkeroever iets minder fraais: een groep Japanse duizendknoop. Een heel agressieve exoot, die haast niet te bestrijden valt en die op veel plaatsen in volle vaart onze eigen planten verdringt. In Ninde heeft de provincie een proefproject gestart

■ Wandelaars Geetsvondel. Foto Maria Jacobs

■ Reebok in de Geetsvondel. Foto Ernst Gülcher

aan het opgeruimde oude weekendbosje. De gemaaide duizendknoop werd met een heel dikke folie bedekt. Helaas begint de plant er al onderuit te kruipen. Danny vertelde ons dat die woekeraar in Herentals 7 tot 8 keer per jaar een maaibeurt krijgt. Nu afwachten of die methode wél zoden aan de dijk zet.

We passeerden de grootste Demermeander, die nu ook weer is aangesloten op de rivier zelf. Het Sigmaplan vordert gestaag. Kort nadien daalden we weer af en verlieten we de Demer. In het bos tierde de look-zonder-look welig, de waardplant voor het oranjetipje. We zagen echter ook sporen van everzwijnen. Die worden in onze buurt steeds meer gespot.

Kort voor we weer aan de Werchterbaan kwamen, toonde Danny ons de plaats waar we het in onze vorige edities al over hadden. Onze vrijwilligers kregen het hier al meermaals aan de stok met een weekendbewoner die pertinent weigert het officiële pad te nemen. De takkenwal die moest duidelijk maken waar de echte weg loopt, brak hij af en hij uitte serieuze bedreigingen tegen onze beheerploeg. Alle mensen zijn gelijk, maar sommigen zijn helaas gelijk.

Weer op het grondgebied van onze gemeente vervolgden we onze tocht. Uitzonderlijk mochten we over privéterrein lopen. In de zonovergoten graslanden bewonderden we naast de boterbloemen en de zuring ook de grote vossenstaart, een mooie grassoort met blauwroze halmen. En opeens verscheen daar op korte afstand van ons – volgens de ene bron 30 meter, volgens de andere eerder 100 – een reebok. Blijkbaar vond ook hij de weide heel aantrekkelijk. Want hij stoorde zich totaal niet aan onze aanwezigheid en bleef verder grazen. In elk geval een heel opmerkelijke ontmoeting, en dat op klaarlichte dag.

Gele lis in de vallei van de Vijverbeek, Tremelo

Roelant Lauwers

■ Gele lis. Foto Roelant Lauwers

In de vallei van de Vijverbeek, nabij de Putten van Fonteyn en de oude stortplaats aan de Secretarieweg, bevindt zich een bijzonder stukje natuur: een broekbos in een voormalige turfwinregio. Tussen 1850 en 1950 werd in deze regio op grootschalige wijze veen gestoken, vaak door generaties turfstokers die onder erbarmelijke omstandigheden leefden. De turfwinning gebeurde seizoensgebonden onder leiding van een veenbaas. Vandaag rest van deze activiteit enkel een reeks grote vijvers, omgeven door broekbossen, begroeid met onder andere zwarte els.

Het broekbos bevindt zich in een voormalige meander van de Demer en kent een zeer natte bodem, met vaak water boven het maaiveld. Deze omstandigheden zijn ideaal voor boomsoorten zoals de zwarte els, die zich goed weet aan te passen dankzij zijn bijzondere wortelstructuur met 'zinkers'. Deze elzen zijn echter recent sterk aangetast door de hoge waterstanden die het gevolg zijn van beveractiviteiten, wat leidde tot massale boomsterfte. Gelukkig kunnen elzen zich herstellen door opnieuw uit te lopen na het afzetten van de stam, waardoor een meerstammige structuur ontstaat die gunstig is voor mens en natuur.

In deze vochtige omgeving bloeit tussen mei en juli de gele lis, een inheemse, winterharde moerasplant die opvalt door haar grote, gele bloemen. Deze plant voorkomt zelfbestuiving via een ingenieus systeem waarbij ze eerst mannelijk en later vrouwelijk bloeit. Insecten zoals bijen en hommels zorgen voor de bestuiving terwijl ze nectar zoeken in de diepe bloemkelken. Na bevruchting ontstaan zaaddozen met drijvende zaden, die via water verspreid worden.

De gele lis is sinds 1991 het symbool van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, als verwijzing naar de moerassige oorsprong van de stad. Daarnaast draagt de plant bij aan waterzuivering door het opnemen van nitraten, wat haar populair maakt in tuinvijvers. Tot slot biedt de lis een leefomgeving aan onder andere de lissensnuitkever, die zijn volledige levenscyclus op en in deze plant doorbrengt.

■ Lissensnuitkever. Foto Gert Wouters

Negentiende Landschapscontactdag

Thema: Stromende landschappen

Vrijdag 10 oktober 2025. De lezingen gaan door in zaal De Hemmekes, Ernest Claesstraat 34 in Scherpenheuvel-Zichem, 9u00-13u00. Excursies vanaf 14u00

Organisatie: Agentschap Onroerend Erfgoed i.s.m. UGent, UAntwerpen, VUBrussel en CAG

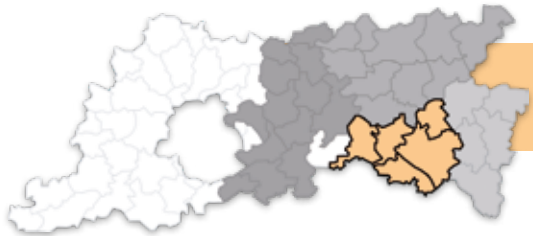
Info en inschrijven via de website van onroerend erfgoed:
www.onroerenderfgoed.be

Agentschap
Onroerend Erfgoed

■ Leie tussen Grammene en Petegem op het 17de-eeuws Album de Croÿ

Watermonsters: tussen hemel en hel

De casus Meldert-Hoegaarden: een goed rapport maar een slecht resultaat

Tijdens het hemelvaartweekend is het kermis in Meldert bij Hoegaarden. Naast de optredens en het bal populaire, de Gaston Roelandsrun, ontbijt, kermis en rommelmarkt wordt de lokale heilige geëerd met een processie en de wijding van de bron aan de Sint-Ermelindiskapel.

Vandaag komt het water uit de kraan en zijn we vergeten dat zuivere bronnen en de beschikbaarheid van zuiver water aan de basis lagen van het ontstaan van gehuchten en dorpen. Bij de kerstening zijn de bronnen toegewijd aan een heilige. En kregen ze vaak de status van een genezende bron.

■ De beschermde Sint-Ermelindiskerk in Meldert met daarachter de grafkapel waar zich ook de bron bevindt, gelegen in de vallei van de Molenbeek of Mene.

Bron: Wikimedia. Foto Kris Vandervorst

Maar met wat ooit aan de basis lag van het dorp, zijn we later minder omzichtig omgesprongen. We vervuilden onze waterlopen die we vervolgens onder de grond stopten omdat ze zo hard stonken en ziekmakend waren. We exporteerden het vuile water in een sneltreinvaart via drainering en rechte trekkingen van de beken naar de dichtstbij gelegen gemeentegrens en verplaatsten zo het probleem.

Project Watermonsters: burgeronderzoek naar bacteriële toestand (E-coli) waterlopen

Het project Watermonsters (initiatief van De Standaard, Waterland vzw, KULeuven, BBL en Natuurpunt) wilde nagaan hoeveel bacteriën in ons water zitten, meer bepaald de E. coli bacterie. Die leeft in onze darmen en komt via afvalwater in de waterlopen terecht. Ze fungeert als een kanarie in de koolmijn.

In heel Vlaanderen trokken duizenden vrijwilligers van Natuurpunt eropuit om de kwaliteit van onze beken en rivieren in en rondom natuurgebieden te meten. Nooit eerder kregen we zo'n gedetailleerd beeld van de toestand van het water in onze eigen natuur. De resultaten werden geanalyseerd door wetenschappers van de KULeuven.

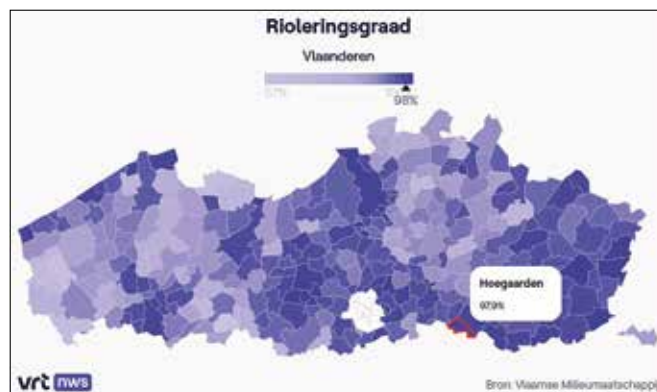
Hoewel de gemiddelde cijfers een oppervlakkig positief beeld schetsen – 56,5% van de metingen in de natuurgebieden beheerd door Natuurpunt scoort 'goed' tegenover 44,7% in de rest van Vlaanderen – verbergt dit een pijnlijke waarheid. De analyse toont immers aan dat de vervuiling zich concentreert in onze meest waardevolle, waterrijke natuurgebieden. Een lange lijst van ecologische topnatuurgebieden scoort systematisch 'slecht'. Het probleem zit dus niet in een slecht gemiddelde – dat is er niet – maar in de extreem geconcentreerde vervuiling in precies de gebieden die we het meest willen beschermen. Zo ook in Hoegaarden.

Wat de situatie nog ernstiger maakt, is dat dit onderzoek dat we uitvoerden enkel over huishoudelijk afvalwater gaat. De vervuiling door landbouw (mest, pesticiden, PFAS ...) en industriële lozingen komt hier dus nog bovenop.

Mooi rapport voor Hoegaarden: rioleringsgraad bedraagt 97,9% en toch een slecht resultaat

Het is de riolering die ervoor moet zorgen dat het huishoudelijk afvalwater met zijn colibacteriën niet of in zeer geringe mate in onze waterlopen en de natuur terecht komt.

Uit cijfers van de Vlaamse Milieumaatschappij blijkt dat de rioleringsgraad in Hoegaarden (waartoe Meldert behoort) 97,9% bedraagt. Dat is in Vlaamse context een mooi cijfer.

Hoe kan het dan dat de bemonstering van de Mene en de Schoorbroekbeek in Meldert zo'n slechte resultaten oplevert bij het onderzoek naar colibacteriën (zie verder)? Meestal wordt er met een beschuldigende vinger gewezen naar de (nog) niet-op de riolering aangesloten woningen die rechtstreeks in de natuur lozen, in het geval van Hoegaarden zijn dat er 123. Dat is natuurlijk een probleem, maar is slechts een klein deel van het verhaal. Wat velen niet weten, is dat het afvalwater in vele gevallen wel weg loopt via de riolering, niet naar een waterzuiveringsstation, maar naar de dichtst bijgelegen waterloop of greppel recht de natuur in. En dat is pas een enorm probleem. Het is dus niet de rioleringsgraad die bepalend is, maar de zuiveringsgraad en die bedraagt in Hoegaarden slechts 73,1%.

Natuurherstel en afvalwater gaan niet samen

De watermonsters op Mene en de Schoorbroekbeek te Hoegaarden geven niet zo'n fraai resultaat.

Nergens is het contrast zo groot als achter de Sint-Ermelindisbron te Meldert. Tussen de hooilanden en de bloeiende orchideeën loopt er een open riool. Daar doet Natuurpunt al bijna 30 jaar aan herstelbeheer van de bloemrijke graslanden. Met een langzame vooruitgang en hoopgevende resultaten. In 2006 keerden de eerste twee wilde orchideeën terug (Brede orchis) nadat ze verdwenen waren begin jaren 70. Ondertussen tellen de vrijwilligers ze jaarlijks en in de beste jaren kloppen ze af op 3603 exemplaren.

De brede orchis heeft veel zuiver water nodig. Een permanente toevoer van mineraalrijk grondwater zorgt hier voor de uitzonderlijke condities voor – niet alleen het Hoegaardse bier – maar ook de Hoegaardse natuur. Maar het vervuilde rioolwater belemmert het herstel.

■ Open riool loost ongezuiverd huishoudelijk water in natuurgebied. Het grootste probleem van vervuiling ligt dus bij de rioleringen zelf die huishoudelijk afvalwater rechtstreeks afvoeren naar de natuur. Foto NP Velpe-Mene

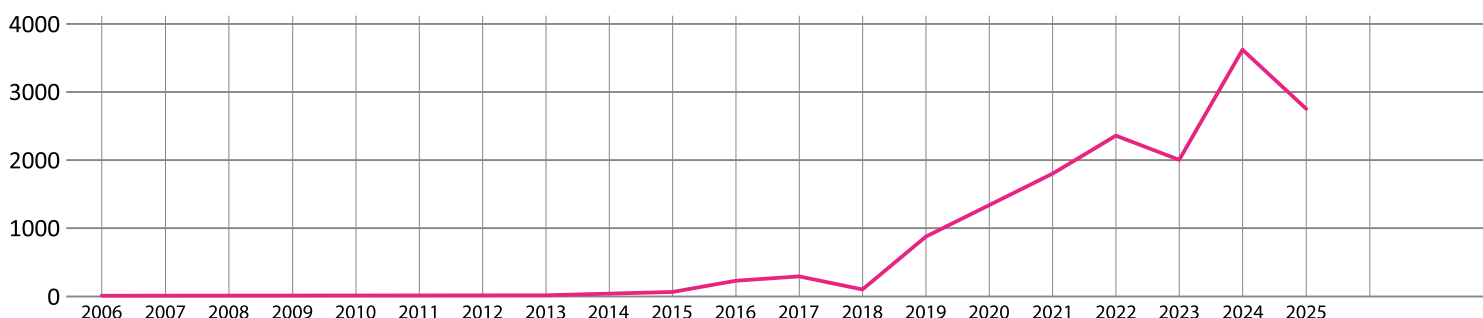
■ Elk blauw puntje of vlekje is een e-coli kolonie. Links: Mene, rechts: Schoorbroekbeek

Meldert heeft de laatste 10 jaar een metamorfose ondergaan met talrijke nieuwbouwprojecten en een verdichting van de dorpskern. Intense rioleringswerken zijn noodzakelijk om de vastgestelde doelen van de Kaderrichtlijn Water (Europese richtlijn voor de verbetering van de waterkwaliteit) te halen tegen 2027. Het zijn de aansluitingen waarop het aankomt, niet alleen op de riolering maar vooral op een waterzuivering, evenals het beperken van de overstorten bij zware regenval. Indien er geen riolering en waterzuivering is, zou er niet verder gebouwd mogen worden. Helaas worden op dit ogenblik nog talrijke bouwvergunningen afgeleverd op locaties die niet aangesloten kunnen worden op een riolering met werkende waterzuivering.

■ Terugkeer brede orchis in de beheerde graslanden van Mene-Jordaan aan de Molenstraat in Meldert. Het vuile rioolwater dat door het natuurgebied stroomt, zet een domper op het herstel. Foto NP Velpe-Mene

■ Jaarlijkse telling van 2006 tot 2025 aan de Molenstraat van de bloeiende brede orchissen. Een langzaam herstel.

■ Ingezaaide akker. Foto NP Velpe-Mene

Graan voor gorzen (Bierbeek, Boutersem, Hoegaarden en Tienen)

In de jaren 2000 pionierde Natuurpunt Velpe-Mene met het project Graan voor gorzen, een project om akkervogels die in vrije val en ernstig bedreigd zijn, van voedsel te voorzien. Na 10 jaar nam de overheid het programma rond akkervogels op in beheeroverkomsten. Na de landbouwhervorming waarbij de 5-jarige beheerovereenkomsten omgezet werden in korte termijn ecoregelingen, ontstond er samen met de ruilverkavelingsproblematiek een grote leemte. De grote investeringen in Plan kiekendief werden teniet gedaan en de vogelvoedselgewassen verdwenen helemaal uit het veld.

Daarom start Natuurpunt Velpe-Mene met ondersteuning van ANB opnieuw een project om akkervogels een (tijdelijk) habitat te geven. Op 7,6 ha gronden die in de komende jaren zullen bebost worden, zal er in de overgang graan voor gorzen worden gezaaid. Verspreid over Bierbeek, Boutersem, Tienen en Hoegaarden liggen kleine en grotere akkerstroken en percelen waarop niet zal geoogst worden voor de versterking van akkerfauna.

Dit project realiseren we met steun en samen met het Agentschap voor Natuur en Bos.

■ L. Geslaagde viering 50 jaar Snoekengracht op mei j.l. Meer dan 200 bezoekers zakten af naar dit unieke natuurgebied om samen stil te staan bij een halve eeuw natuurbewoud en -beleving.

■ R. Voor André en Hugo was dit het 50ste jaar ononderbroken deelname aan het beheer van de Snoekengracht.

NACHT VAN DE VLEERMUIS

Vrijdag 29 augustus 2025 om 19u45 tot 22u30

Vleermuizen in de kerk van Lovenjoel

We starten de avond in de Sint-Lambertuskerk met een korte voorstelling met videobeelden over het leven van de vleermuis. Na zonsondergang gaan we op verkenning met batdetector in Groot Park en omgeving.

Op de zolder van de Sint-Lambertuskerk in Lovenjoel huist een kolonie ingekorven vleermuizen. In de omgeving jagen de dwergvleermuizen, grootoor-, rosse en andere vleermuizen. Met de batdetector trachten we de sonar van de vleermuizen op te vangen.

Batbar achteraf waar je bij een hapje en drankje kan nagenieten van de avond.

Tip: stapschoenen worden aangeraden.

Plaats:

Sint-Lambertuskerk, Stationsstraat 50, 3360 Lovenjoel

Info: Esther Buysmans,

0475 33 51 70 - esther.buysmans@telenet.be

Breekhals, Opvelp en Honsem

Toponymie is altijd een interessant om de geschiedenis van een gebied te leren kennen. De **"Breekhals"** is één van de akkerstroken die als een vaste infrastructuur is voorzien in de ruilverkaveling Willebringen om ook op de uitgestrekte plateaus natuur te behouden. Het bestaat uit een reeks van oude graften (hoge kanten ontstaan door leemontginningen en erosie op oude perceelsgrenzen), die verraderlijk in de akkers lagen, vandaar de naam.

Akkerstrook nr. 1 Breekhals (er is ook nog "het Rot" en "Gijzendel") is de grootste en is eigendom van gemeente Bierbeek en Boutersem. De gemeente Bierbeek en

Boutersem hebben beslist om deze stroken in beheer te geven aan Natuurpunt. Die erkenning van Natuurpunt als natuurbeheerder van de strook is belangrijk om de doelstellingen van natuur en akkernatuur duurzaam te beschermen en te verankeren. Het mag immers niet alleen bij intenties blijven.

De Breekhals sluit aan bij de Hazenberg in Bierbeek en is ongeveer 1 ha groot. De strook is deels begroeid met struwelen. Rond de graften zal het struweel versterkt worden. Daarnaast zal er een habitat worden ingericht voor akkervogels met een akkertje en zadenrijke graslanden.

met Georges de Gors door de valleitjes van Tienen

Welkom op de Gors-wandeling!

Georges de Gors neemt je graag mee vanaf het station van Tienen naar Natuur.huis De Gors in Vissenaken. Doorheen het afwisselende landschap van Tienen en na een welgekome pauze in De Gors, kom je na in totaal ongeveer 14 km terug aan het vertrekpunt.

Scan de QR-code en laat je begeleiden door de stem van Georges de Gors.

Veel wandelgenot!

Op zondag 31 augustus 2025
wordt deze wandeling officieel
voorgesteld en ingewandeld.
Afspraak: 14u00, Pand 10,
Stationsplein Tienen

Met de IZI.Travel-app
of de Happy Hageland-app
in de hand
ga je op stapp
doorheen het Tiense
landschap

www.odbo.be/gorswandeling

The Swinkle Brothers

Vrijdag 22 augustus 2025 | 20u - 22u
Natuur.huis De Gors, Metselstraat 75,
€ 10 - € 5 leden Vissenaken

Salade de Fruits

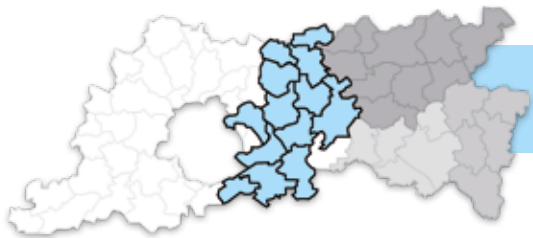

Vrijdag 26 september 2025 | 20u - 22u
Natuur.huis De Gors, Metselstraat 75,
€ 10 - € 5 leden Vissenaken

Quiz!
ALGEMEEN EN NATUUR
Vrijdag 24 oktober 2025 - 19u30
Natuur.huis De Gors
Metselstraat 75 Vissenaken

€ 25 per ploeg | online inschrijven:
www.degors.be/natuurquiz of QR
Max. 9 ploegen, elk max. 4 deelnemers

Overlo, op de grens van Leuven en Bierbeek Een brokje geschiedenis

Hugo Dehennin

■ Afb. 1: Leuven rond het jaar 1000 (Cuvelier). Blauw: het huidige natuurgebied Overloo-Dalemhof.

van de H.-Geesthoeve (afb.2). Op een kaart van 1596 is een molen 'opt vuelen broeck in Touerloo' te zien. Het is er erg

Rond het jaar 1000 reikte het bos van de 'Loo' tot aan de Sint-Pieterskerk in Leuven (afb. 1). Over die Loo lag er een onbebost moerasgebied, Over-Lo. De naam van het latere dorp Korbeek-Lo (Corbeek-over-Lo) is ontstaan uit het samengaan van het dorp Corbeke met het Bierbeekse leen Overlo, gegroeid rond de 11de-eeuwse kapel

moerassig door de combinatie van kwelwater en geregelde overstromingen van de Molenbeek. Hierdoor heeft het gebied een hoge biodiversiteit. Eeuwenlang, tot ongeveer 40 jaar geleden, is het gebied een natte hooiweide gebleven, waar tweemaal per jaar werd gehooïd. Tot ongeveer 1970 waren de enige hoogstambomen hier knotwilgen, waarvan de wilgentenen of 'wissen' werden gebruikt om manden te vlechten (afb.3). Dit gebeurde tot pakweg 1958.

De hoge populieren die er nu nog staan, zijn scheuten van balsempopulieren die er rond 1980 werden aangeplant met het oog op houtproductie. Deze populieren werden recent geringd en zijn nu waardevol staand dood hout. In de jaren 80 zijn de hooilanden in onbruik geraakt. Ze zijn wel verruigd, maar nog in goede staat en ze hebben een hoog potentieel voor natuurherstel.

In de nabijheid van de H.-Geesthoeve lag oorspronkelijk een meander van de Molenbeek; die meander is nog altijd herkenbaar in het huidige vegetatiepatroon (afb. 4). Kaarten uit de 19de eeuw geven geen uitsluitsel wanneer precies de beek hier werd rechtgetrokken en de meander gedempt, maar wellicht is dit rond 1850 gebeurd (afb. 5 en 6). Het is overigens weinig opportuun de oude meander weer open te maken omdat er tussen beekoever en oude meander grote rioolbuizen van Aquafin lopen.

Vanaf 1931 begint men aan de afwatering van het terrein via leigrachten. Die zijn nog altijd goed terug te vinden (afb. 7), wat niet het geval is met een bronnetje langs de voormalige Groenstraat (nu Dalemhof). Tot in de jaren 60 kwamen buurtbewoners zich hier bevoorraden aan het kristalheldere bronnetje. Spijtig genoeg werd hier op het einde van vorige eeuw een stort aangelegd, bovenop de bron. Die geeft nog wel wat water af aan een afwateringsgracht, maar ze ligt momenteel in een allesbehalve aantrekkelijke kloof middenin de stortplaats (afb. 8).

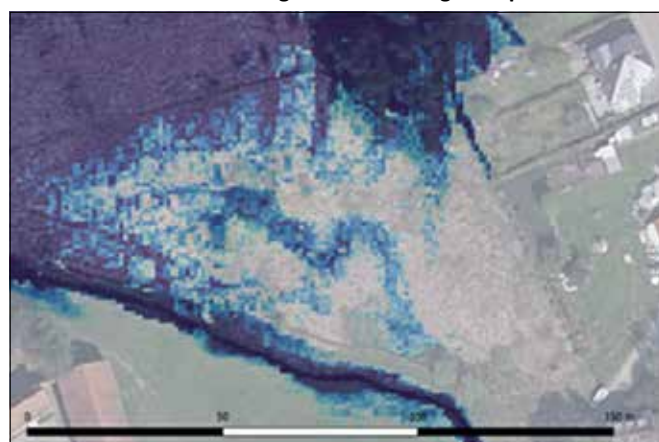

■ Afb.2: H.-Geesthoeve. Foto Ernst Gülcher

■ Afb.3: Overgebleven wilg voor de productie van wilgentenen, tot ca. 1958. Foto Hugo Dehennin

■ Afb. 4: oude meander nog zichtbaar in vegetatiepatroon.

■ Afb. 5: De oorspronkelijke meander op de Popp-kaart (1842-1879)

■ Afb. 6: Rechtgetrokken Molenbeek en Sentier 25 (Atlas der Buurtwegen- 1841)

Vandaag de dag ligt het gebied Overlo er wat geïsoleerd bij; de Meerdaalboslaan verhindert dat wandelaars vanuit de Zavelberg naar het natuurgebied wandelen. Misschien vermindert daardoor wel de recreatiedruk, wat op zich een voordeel is. Vroeger liepen er enkele trage wegen door het gebied, waardoor de inwoners van het gehucht Papieren Moleken gemakkelijk te voet naar Leuven of naar de abdij van Park konden geraken. Op kaarten uit de 19de eeuw zien we een pad dat begon bij het kruispunt Hoegaardsestraat-Wittehoevelaan en stroomopwaarts langs de linkeroever van de Molenbeek naar de H.-Geesthoeve liep (zie ook afb. 5 en 6). Daar lagen enkele houten balken over de beek, zodat men er kon oversteken. Tot voor de aanleg van de Meerdaalboslaan in de jaren 70, liep er een onofficieel pad van de Beekstraat (nu Zavelberg) naar het Papieren Moleken. Om te verhinderen dat het vee uit de weide ontsnapte, waren er ijzeren draaimolentjes aangebracht. Eentje staat er nog, helemaal overwoekerd.

Rond 1965 kwamen de grote veranderingen eraan, na een schijnbare rust van eeuwen. Dwars over de weide aan wat nu Hoogland is, werd een hoogspanningslijn opgetrokken, met voor ons onheilspellende pylonen. Waar wij vroeger ongestoord konden zwemmen en visjes vangen in het zuivere water aan de 'Kolk' verwerd de Molenbeek in korte

■ Afb. 7: Afwateringskanalen.

■ Afb. 8: Ligging van het bronnetje. Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970).

tijd tot een open riool waaruit alle leven verdween. Gelukkig is de waterkwaliteit na de aanleg van de collectoren door Aquafin aanzienlijk verbeterd (afb. 9) en zwemmen er weer kopvoorns, blankvoorns en zelfs beekforellen. In de jaren 70 werd vlak naast het natuurgebiedje de Meerdaalboslaan aangelegd, met alle lawaaihinder en geïsoleerdheid vandien.

Al bij al is het een klein wonder dat dit pareltje van natuurschoon en biodiversiteit, gelegen op minder dan 3 km van de Oude Markt van Leuven, nog niet is volgebouwd. Dankzij Natuurpunt kan Overlo een mooie, beschermde toekomst tegemoet zien.

■ Afb. 9: Het nu heldere water van de Molenbeek ter hoogte van de 'Kolk'. Foto Hugo Dehennin

■ Twijgenboktor - *Anaesthetis testacea*. Foto Maarten Cuypers, Waarnemingen.be

■ Gewone schoorsteenwesp - *Odynerus spinipes*. Foto Diane Appels, Waarnemingen.be

Week van de Herentse biodiversiteit 2025

Resultaten Bioblitz | 26 mei t.e.m. 1 juni 2025

David Kempeners

Het doel van de Bioblitz is tweevoudig. Aan de ene kant proberen we als vrijwilligersvereniging een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de biodiversiteit in de gemeente Herent en in onze natuurgebieden, maar ook proberen we zoveel mogelijk mensen te bereiken en te enthousiasmeren rond het thema, de werkwijze en de resultaten.

Elk jaar kiezen we een van onze natuurgebieden als focus. Dit jaar was het de beurt aan de Molenbeekvallei.

In dit verslag trachten we de parameters en resultaten weer te geven.

Gemeente Herent

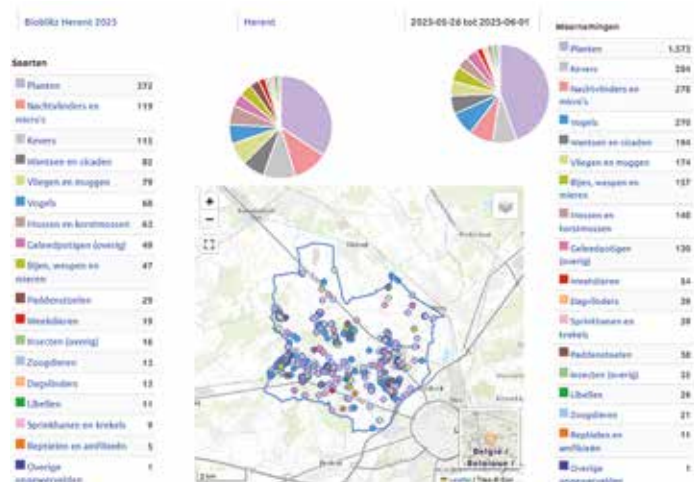
Wanneer we kijken naar de data van de gehele gemeente, kunnen we zien dat:

- 137 waarnemers hebben deelgenomen
- er in totaal 1109 soorten zijn waargenomen
- er in totaal 3467 waarnemingen zijn doorgegeven

Voor de gemeente (4620) zijn er 86 nieuwe soorten toegevoegd aan de soortenlijst.

■ Kaartje met waarnemingen gemeente Herent.
waarnemingen.be/bioblitz/18036/bioblitz-herent-2025

Interessante waarnemingen:

Twijgenboktor - *Anaesthetis testacea*

Chrysis viridula

Gewone schoorsteenwesp - *Odynerus spinipes*

Teer guichelheil - *Anagallis tenella*

Harige langsprietwapenvlieg - *Stratiomys longicornis*

Sleedoordwergspanner - *Pasiphila chloerata*

Molenbeekvallei

Wanneer we kijken naar de data van de Molenbeekvallei, kunnen we zien dat:

- 27 waarnemers hebben deelgenomen
- er in totaal 497 soorten zijn waargenomen
- er is in totaal 1453 waarnemingen zijn doorgegeven

Voor het gebied Molenbeekvallei (2096) zijn er 116 nieuwe soorten toegevoegd aan de soortenlijst.

Voor het gebied Kastanjeboos (2129) zijn er 11 nieuwe soorten toegevoegd aan de soortenlijst.

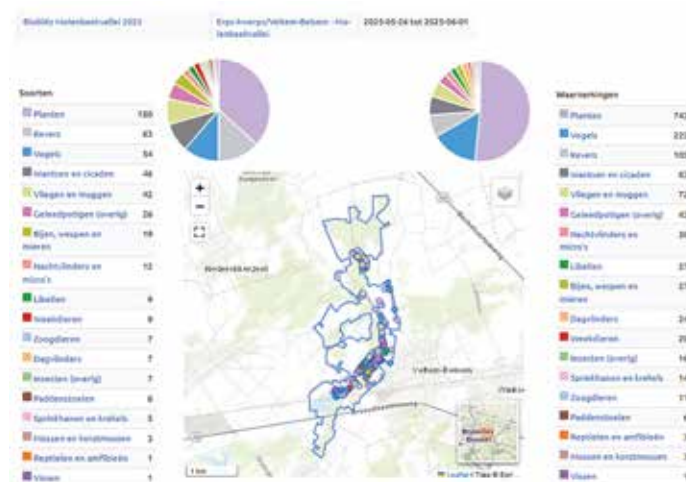
Interessante waarnemingen:

Teer guichelheil - *Anagallis tenella*

Harige langsprietwapenvlieg - *Stratiomys longicornis*

■ Kaartje met waarnemingen Molenbeekvallei.
waarnemingen.be/bioblitz/18037/bioblitz-molenbeekvallei-2025

■ Teer guichelheil - *Anagallis tenella*. Foto Paul en Marianne, Waarnemingen.be

Opmerkingen:

1. Er zijn verschillende tuinen geïnventariseerd op nachtvinders. Van de 119 gemelde soorten zijn er meer dan 90 gevonden in tuinen.
 - Interessant om binnen Herent de verspreiding van sommige soorten te bekijken binnen bebouwd gebied (sleedoorndwergspanner, heggenbladroller, groot avondrood).
 - Het zou interessant zijn om meer te inventariseren in het gebied met nachtvlindervallen. Daarom investeren in lichtvallen. Voorlopig zijn er twee leden met vallen.
2. Er zijn opnieuw meer dan 100 soorten kunnen toegevoegd worden aan de soortenlijst van het gekozen natuurgebied (Molenbeekvallei).
 - Initiatief was dus waardevol
 - Volgend jaar Ter Neppen (228 soorten)
3. Vorig jaar waren er 62 deelnemers, nu 137. De Obsidentify-app is duidelijk populairder geworden. Dit keer waren het ook zeven dagen i.p.v. drie.
4. Enthousiasme van Natuurpunt-leden was erg fijn! Gezamenlijke uitstap in de Molenbeekvallei was erg waardevol.
5. **Sleedoorndwergspanner** *Pasiphila chloerata* is nog een argument om de aanplant van heggen/hagen in de gemeente kracht bij te zetten. Per jaar worden er maar een 150-tal Sleedoorndwergspanners gemeld in heel België. Behalve de koestersoort sleedoorndwergspanner, zijn er wel meer soorten die hierbij baat zouden hebben. Deze informatie kan misschien naar de gemeente doorgespeeld worden. Vorig jaar tijdens de Bioblitz in het Kastanjebos is deze soort voor het eerst voor Herent gevonden.

■ Sleedoorndwergspanner - *Pasiphila chloerata*. Foto G. Van Vlierden, Waarnemingen.be

REGIO
NIEUWS

Zuidoost-Brabant

NACHT VAN DE VLEERMUIS

Tienbunderbos in Budingen Zoutleeuw

Datum: zaterdag 30 augustus 2025
Afspraak: Ketelstraat (halverwege tussen Tien Bundersweg en Dennebosstraat) Zoutleeuw, 20u30
Gids: Joachim Mergeay
Info: nsmeys1@gmail.com of 0497 43 40 87

Regionale Vereniging
Natuur en Landschap

Natuurpunt Gete-Velp

FERNAND ROCHETTE De vogel en de componist Vogelzang als inspiratiebron

Welkom op de geanimeerde en informatieve lezing van Fernand Rochette.

Van Beethoven tot Pink Floyd, componisten hebben zich laten inspireren door onze gevederde vrienden. Kom luisteren naar de grappige en verrassende verhalen over vogelzang, imitaties en waarom wij misschien niet horen wat vogels horen.

Een avond vol humor, muziek en verrassende inzichten, gebaseerd op zijn genomineerde boek voor de Jan Wolkersprijs.

Mis deze unieke kans niet!

Iedereen is welkom!

Vrijdag 24 oktober 2025 - 20u00

Zaal Den Hoek: Hoekstraat 33, 3470 Kortenaken

Deelname: leden gratis - niet-leden € 10

Inschrijven: www.natuurpunt.be/gete-velpe

bvangers@hotmail.be

**Regionale Vereniging
Natuur en Landschap**

Natuurpunt Oost-Brabant

Geef de natuur vleugels, geef een lidmaatschap cadeau!

Geef een lidmaatschap van Natuurpunt cadeau. Voor € 38 geef je een origineel geschenk en steun je de natuur en het werk van alle vrijwilligers in je afdeling bij de uitbouw van natuur. gebieden. Het cadeaulidmaatschap is vanaf nu geldig tot eind 2026.

- Vraag vandaag nog je cadeaulidmaatschap aan:
www.natuurpunt.be/cadeaulidmaatschap
- Of scan de QR-code

